

Oliva, Martin

Severní Morava a české Slezsko

In: Oliva, Martin. *Gravettien na Moravě*. Klápště, Jan (editor); Měřínský, Zdeněk (editor). Brno: [Masarykova univerzita, Filozofická fakulta], 2007, pp. 123-139

ISBN 9788025410103

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127375>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

BÍLÉ KARPATY

76. Bylnice – „Okrajky“ (okr. Zlín)

I. *Poloha*: na jižním svahu nad soutokem říček Vlárky a Brumovky západně od obce, nm. v. okolo 320 m.

II. *Sběry*: Ant. Pecha od druhé poloviny 80. let.

III-VI. Bez podkladů.

VII. *Štípaná industrie*: na místě se vyskytuje hodně radiolaritové suroviny a jader ve všech etapách redukce. Z nástrojů se často objevují škrabadla, část nástrojů s otupeným bokem je vyrobena z patinovaného pazourku. Kromě toho se zde nacházejí různé rohovce a snad i hornina magmatického původu.

VIII-X. Jiné nálezy se nevyskytly.

XI. *Interpretace*: zatím ojedinělá stopa gravettienské (nebo pozdněpaleolitické?) stanice v oblasti výchozů radiolaritu, hojně využívaných ve všech obdobích mladého paleolitu.

XII. *Uloženo*: sbírka A. Pechy.

XIII. *Literatura*: OLIVA 1998a, 46..

Určitou souvislost s gravettienem by mohla mít i část kolekce z Ďulova kopce u Vlachovic (PAVELČÍK 1993 s další literaturou).

SEVERNÍ MORAVA A ČESKÉ SLEZSKO

68. Ostrava-Petřkovice I

I. *Poloha*: na temeni kopce Landek v nm.v. přibližně 245 m, na rovině v okolí sev. části fotbalového hřiště. Vrch Landek vybíhá k JZZ ze zalesněného masívu (vrchol 280 m) bezprostředně severně nad řekou Odrou. Ze severu je obtékán Ludgeřovickým potokem.

II. *Výzkumy*: paleolitické nálezy z Petřkovic znal již K. J. Maška (výkopový deník V, 116, k roku 1888: „*Auf dem gegenüberliegenden Landeck gleichfalls viele Feuersteinmesser gefunden*“). První vykopávky tu podnikl asi A. Adamus r. 1924 a ve značném rozsahu v nich v letech 1925, 1927, 1929, 1933 a 1937 pokračoval ing. Jan Folprecht (obr. 108). Nejdůležitější materiály však pocházejí z výzkumů ArÚB (1952–53 B. Klíma, 1994–95 L. Jarošová s J. Svobodou, obr. 109, od r. 2007 J. Svoboda s M. Novákem). V roce 1968 vyhloubil J. Homolka při záp. okraji hřiště hlubokou sondu s poměrně bohatými nálezy, v 80. letech zde prováděl P. Neruda povrchové sběry.

III. *Stratigrafie*: nejúplnější profil poskytla sonda B poblíž SZ rohu hřiště (JAROŠOVÁ et al. 1996, obr. 3): pod recentními navážkami následuje světle hnědošedý sprašovitý sediment, postižený v holocénu půdotvorným procesem, zejména v horní části. Ten zasahuje sítí puklin do 0,5 m mocné odvápněné a velmi kompaktní spraše. Na její bázi se nachází gelifluovaná kulturní vrstva. Podloží tvoří zvětralé žluté pískovce karbonského stáří. Typický sled v části Ia popisuje J. SVOBODA (1996b, 34–35) takto: pod lesní půdou se nachází okrový hlinitopísčité půdní horizont se zlomky keramiky, pod ním pseudogleje, vyplňující bělavé jílovité záteky polygonálního půdorysu do podložní písčitojílovité spraše. Na její bázi spočívá rozvlečená kulturní vrstva, ležící na žlutém písku, jenž postupně přechází do karbonských pískovců. To souhlasí s profilem, zakresleným již B. Klímou (obr. 110). V části Ib leží artefakty v celé moc-

nosti spraše, a v podloží se nachází další poloha šedé jílovité spraše. V nejvýchodnější části Ic spočívá ŠI jen mělce pod povrchem v okrovém písčitém půdním horizontu a v podložní písčité spraši, jež nasedá na žlutý písek a pískovec.

Rozbor uhlíků (V. Knebllová, V. Nečesaný, E. Opravil) zjišťuje přítomnost smrku a borovice, indikující studené klima.

IV. *Datování* (JAROŠOVÁ et al. 1996, 200; SVOBODA 1996b, 39) část Ia: GrN 19540: 20 790 ± 270 BP (uhlíky z výzkumů 1952–53); GrA 891: 23 370 ± 160 BP (uhlík z výzkumu 1994, sonda B).

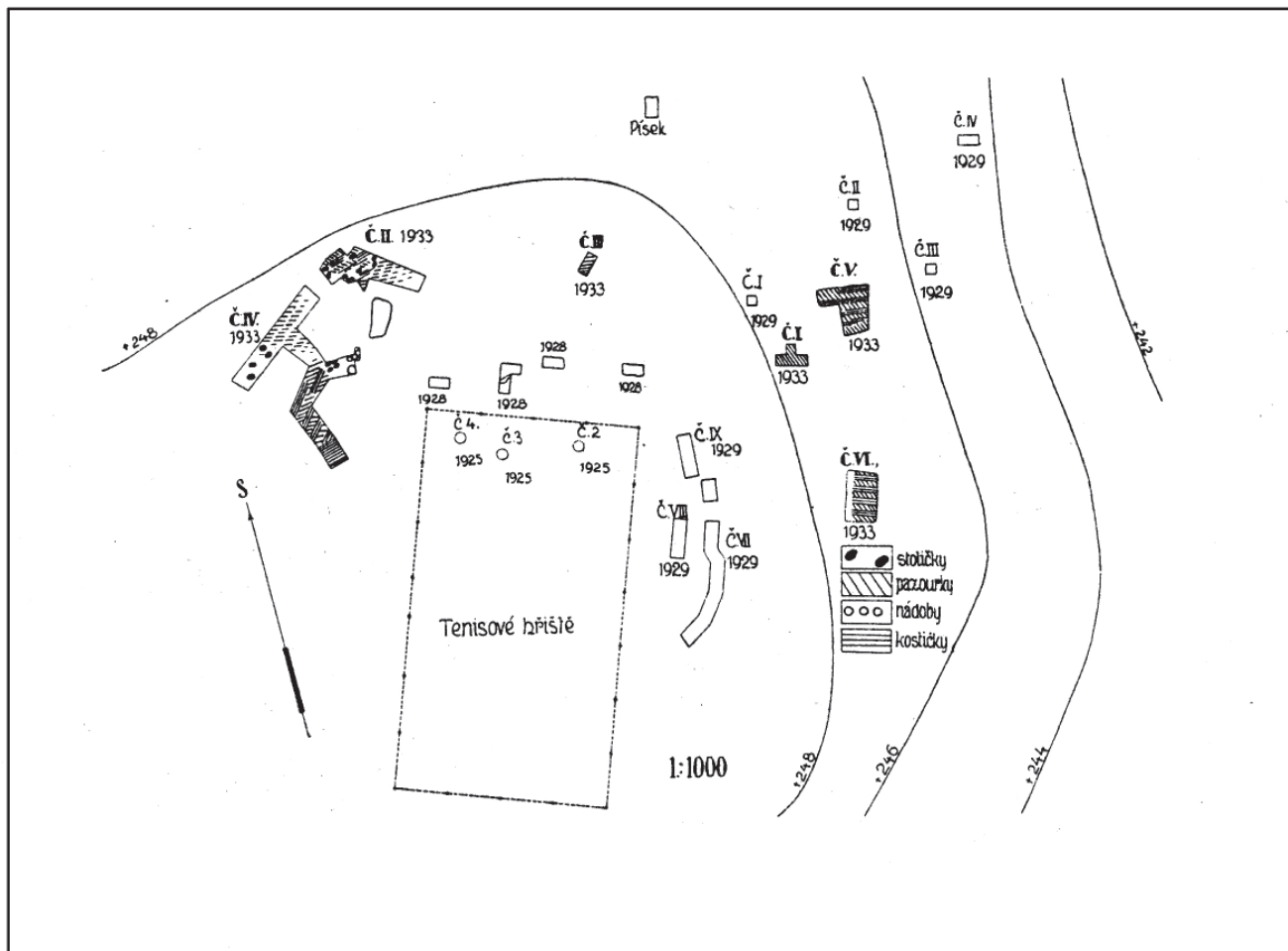
Jakkoli data z urychlovače poskytují často vyšší hodnoty než tradiční metoda, rozdíl mezi oběma údaji může být ovlivněn i kontaminací prvního vzorku z výzkumu uskutečněného před více než 40 lety. V každém případě však jde o jedno z nejmladších gravettienských sídlišť na Moravě,

V. *Fauna*: vzhledem ke značnému odvápnění spraše se z osteologického materiálu dochovaly jen rozpadlé mamutí stoličky, bez bližších údajů je z výzkumů B. Klímy dále uváděn kůň a sob.

VI. *Sídlištní struktury*: po nových výzkumech 1994–95 bylo naleziště hypoteticky rozděleno do tří samostatných a zřejmě ne zcela současných koncentrací Ia, Ib a Ic (od Z k V, obr. 109). J. Folprecht však získal početné nálezy i na jiných místech (obr. 108a, b), tak přímo pod kurtem (sondy 2–4 z roku 1925) a na rozsáhlé ploše východně od něj (sondy VII–IX z r. 1929 a VI z r. 1933, FOLPRECHT 1934, sep. str. 5). Rozsah a členění zdejší sídelní aglomerace je zatím tudíž nemožné stanovit s dostatečnou přesností. Na jižním svahu indikují povrchové nálezy štípané industrie existenci další zóny Id. Poznání sídlištních struktur je znesnadněno tím, že do výzkumů B. Klímy zasahovaly jámy vyhloubené J. Folprechtem, a v přibližně stejném prostoru se nacházely i plochy otevřené v letech 1994–95 (obr. 109). Celá situace byla nadto porušena mladším pravěkým osídlením, zejména ve starší době železné (JANÁK 1996).

V seskupeních ohnišť, situovaných v nezřetelných depresích nejzápadnějšího sektoru Ia (obr. 109b) rozeznával B. KLÍMA (1955b, obr. 4) půdorysy tří sídelních objektů. Ze západního okraje zahloubeného ohniště (obr. 109b:b) v hypotetickém 3. objektu pochází nález známé ženské plastiky (obr. 110:17), přímo v ohništi byl nalezen zlomek další sošky (obr. 110: 10), dále k Z od něj odkryly nové výzkumy mělkou prohlubeň s koncentrací okru, uhlíky a zbytky spálených kostí (obr. 109b : c), v jehož středu ležela rozbitá mamutí stolička. 70 cm SV od ohniště se jevila 6 cm hluboká jamka 25 × 38 cm, s koncentrací okru na záp. okraji (obr. 109b : d ; JAROŠOVÁ et al. 1966, 200). Zóny Ia a Ib rozdělovala hluboká gravitační puklina, vzniklá až po osídlení, protože její stěny jsou lemovány útržky nálezové vrstvy (obr. 109b: e). Opakovaně zobrazovaný kruhový útvar z Folprechtovy sondy č. VIII je zřejmě pseudotvar, vzniklý ponecháním části plochy se střepy na stojánku, obkopeném na úrovni paleolitické vrstvy (např. FOLPRECHT 1930, obr. 10).

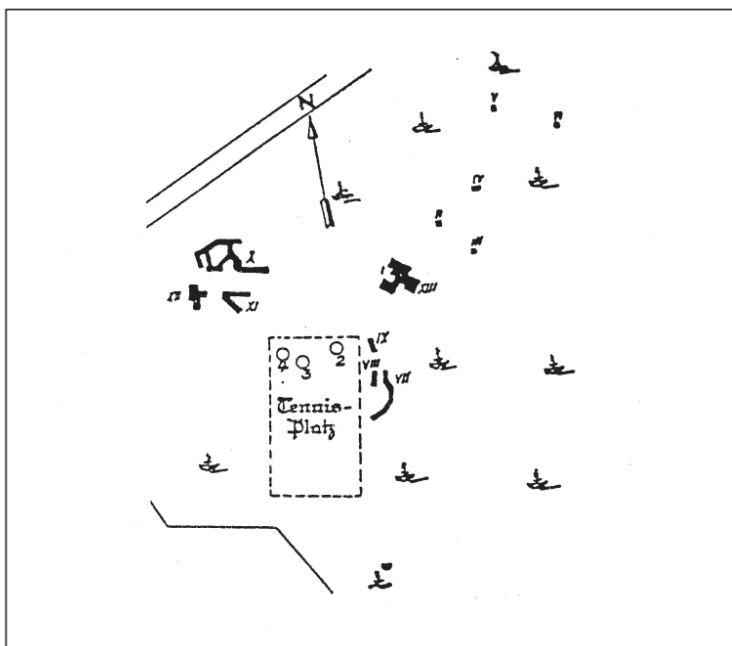
VII. *Štípanou industrii* z výzkumů B. Klímy zpracoval M. OTTE (1981). Přestože neměl k dispozici většinu neretušované debitáže, uložené ve Slezském muzeu, podává jeho práce dosud nejlepší přehled o typologické i technologické náplni landeckého gravettienu. Z pozdější klasifikace (JAROŠOVÁ 1999) vyplývá, že čepelové hroty a drasadla se měly vyskytovat jen v zóně Ia kde se našlo

celkem 70 nástrojů a 18 jader. V zóně Ib (27 nástrojů, 9 jader) se nejčastěji objevovala rydla (14), v Ic (25 nástrojů, 3 jádra) čepelky s otupeným bokem (8). Nepříliš výrazné čepele a hroty s vrubem (autorka je však takto neklasifikuje) se nacházely jen v zóně Ic. Ve všech zónách převažují rydla nad škrabadly.

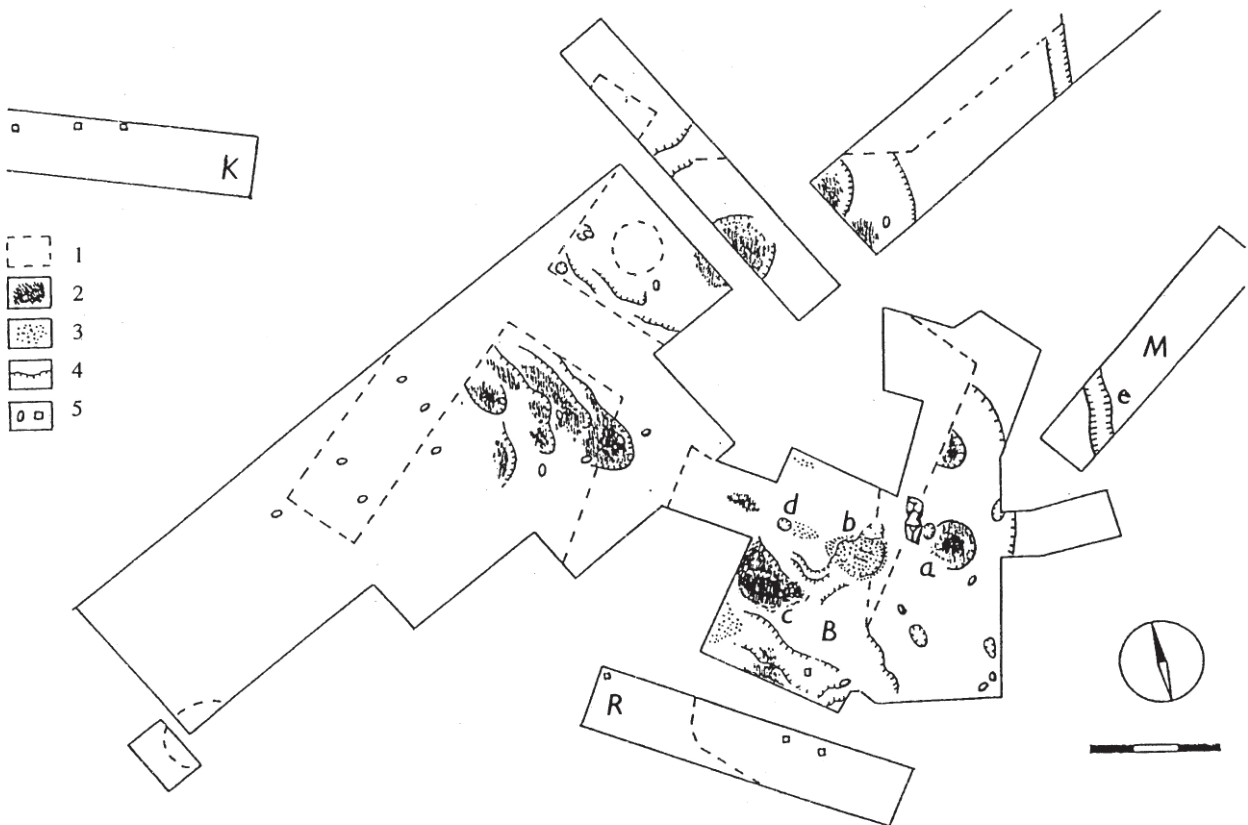
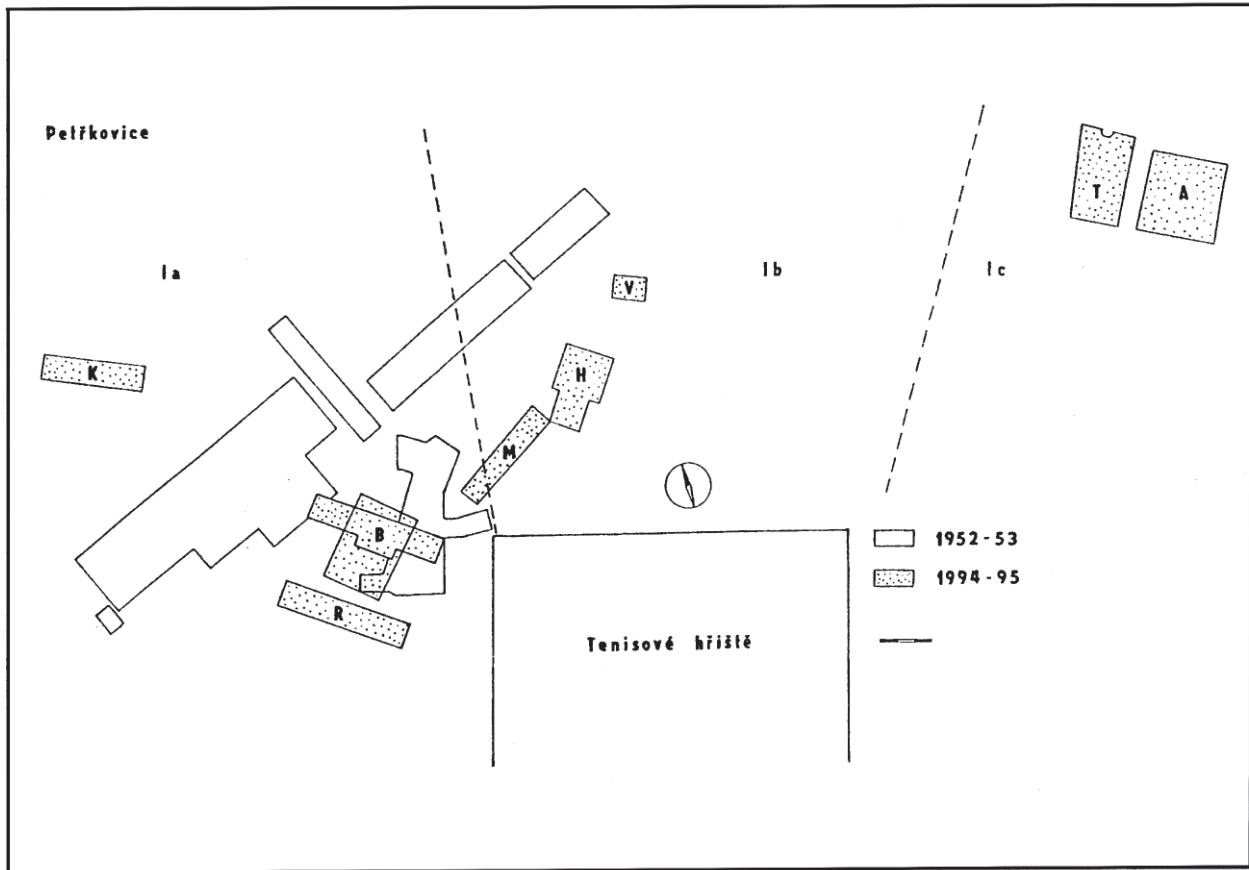
Následující rozbor se týká pouze kolekce J.Folprechta. I když jeho výzkumům by bylo možno leccos vytknout, zejména co se týká značení jednotlivých sond, zdá se, že nálezy shromažďoval dosti pečlivě. Přehlížen byl zřejmě jen drobný odpad a samozřejmě s ním neúmyslně i drobné nástroje s otupeným bokem. Oproti původně udávanému počtu 6892 kusů (FOLPRECHT 1938, 2) je náš soubor mírně ochuzen. Vytřídili jsme totiž dost početný nepatinovaný materiál, a část debitaže zřejmě vzala za své při různých výstavních akcích, kdy pazourky tvořily součást modelů sídelní plochy atd. Z vybraných předmětů, vyobrazených v inspekčních protokolech Gertrudy Raschkové z r. 1943 (kopie v ostravském muzeu), se podařilo identifikovat téměř všechny. Nezvěstná je pouze pilka, zachycená ještě na kresbě B.Klímy (obr. 121:15).

1 Surovina. Vzhledem ke své poloze nedaleko od riských morén a přímo nad říčními nánosy se zdroji pazourku je petřkovická stanice surovinově velmi monotónní (tab. 47). Glacifluviální silicity tvoří přes 98% surovin,

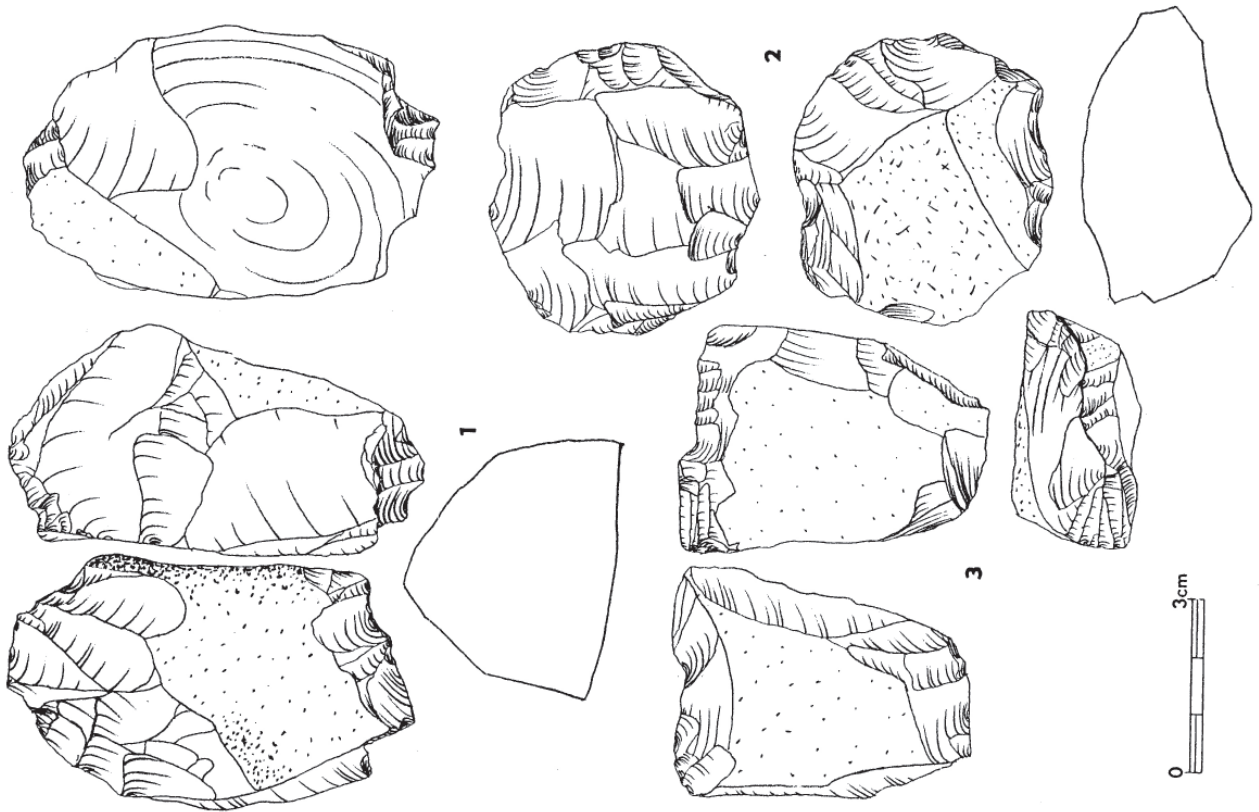

Obr. 108 Petřkovice I, nahoře výzkumy J.Folprechta v letech 1925–1934 (dle Folprechta 1934), dole: doplněny sondy X–XIII z r. 1937 (Folprecht 1938). Fouilles J. Folprecht.

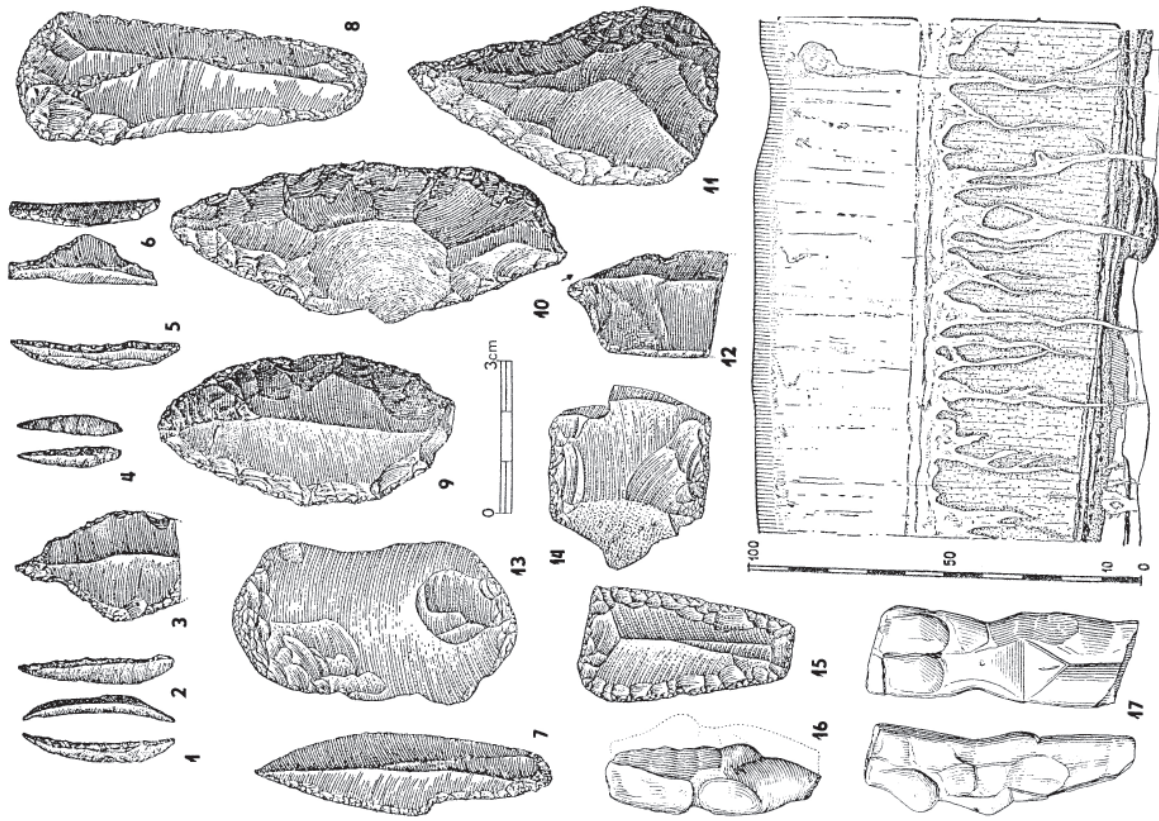
a stejného původu je asi ještě 9 kusů rohovce, 10 křemenů, 1 křemenec a 4 neurčené vzorky. Silicity z Krakovsko – čenstochovské jury se doposud nepodařilo přesvědčivě identifikovat, takže jediným importem zůstávají 4 kusy

Obr. 109 Petřkovice I, nahoře výzkumy ArÚB (podle Jarošové 1997), dole detailní pláněk výzkumu 1994–95 v sektoru Ia. 1 starší sondy, 2 uhlíky, 3 okr, 4 deprese, 5 mamutí stoličky a velké kamenny. Velká písmena označují sondy nového výzkumu, malá písmena pravěké struktury – viz v textu (podle Svobody 1996b, doplněno). En haut fouilles d'Institut d'archéologie AVČR, en bas plan détaillé du secteur Ia.

Obr. 111 Petřkovice I, 1-3 upravená netěžená jádra. Mise en forme de nucléus.

Obr. 110 Petřkovice I, 1-15 výběr nástrojů (7 R, jinak asi S), 16-17 ženské plastiky z krevete, dole profil sedimentů (vše podle B. Klímy). Choix de l'ind. lithique, les deux Vénus et la stratigraphie d'après B. Klíma.

hnědého radiolaritu (plus dalších 8 z nových výzkumů a neznámý počet z Klímovy kolekce).

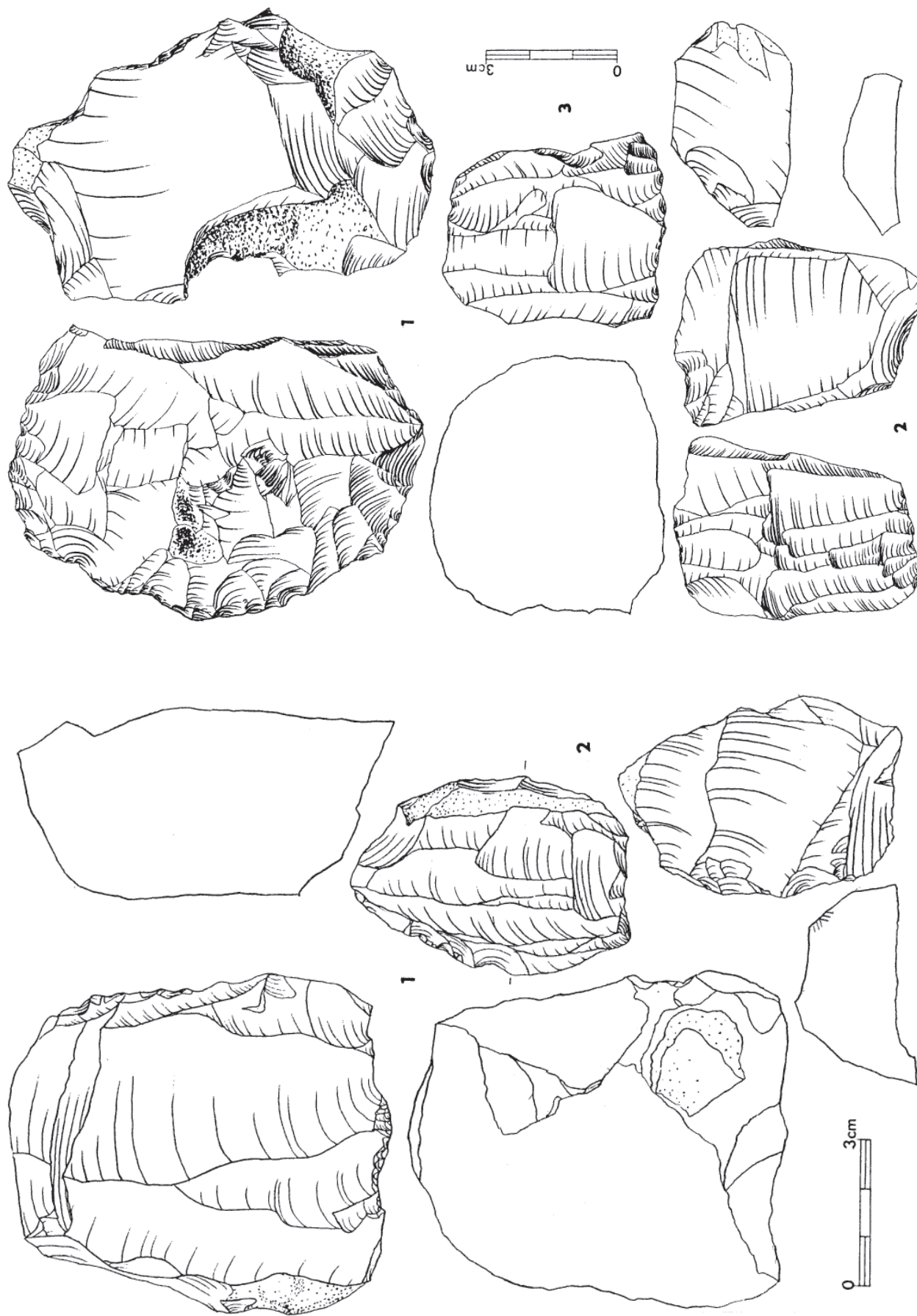
2. Hlavní skupiny (tab. 47). Drobný výrobní odpad a různé fragmenty, byť neúplně zastoupené, tvoří téměř 1/4 celého souboru. Podíly dalších skupin se nijak nevyvyšují z běžného obrazu moravských gravettienských industrií. Z tabulky 48 vyplývá, že fáze preparace (II) a těžby (III) jsou v rovnováze a každá tvoří zhruba 1/3 inventáře. Produkty reparace jader (IV) představují jen 4% a je v nich přítomna i radiolaritová čepel se sekundárními příčnými negativy, využitá na rydlo. Zbývající tři kusy radiolaritu pocházejí z fáze těžby. Vyskytlo se i několik desítek drobných kusů pazourkové suroviny, z nichž 15 je poznamenáno „testovacími“ úderými. Největší z nich dosahuje velikosti 12,5 cm, vesměs však jsou mnohem menší, takže nepředstavovaly žádnou využitelnou zásobu materiálu. Mezi 18 kusy zcela nedotčených silicítů převládají naprosto neúčelné fragmenty, často v podobě zaoblených pseudoartefaktů (přírozené úštěpy aj.), jež byly přineseny nejspíše jako nějaké kuriozity.

Jádra tvoří jeden z nejbohatších souborů moravského gravettienu (372 ks). Kromě pazourku je pouze jedním hranolovým exemplářem zastoupen radiolarit. O to rozmanitější jsou však typy jader a stadia jejich těžby (tab. 49). Relativně silně je zastoupena skupina jader v počáteční fázi úpravy (7%) a upravených netěžených kusů (5%, obr. 111). Důvodem jejich opuštění jsou vesměs nevyhovující úhly a vady v surovině, jež by způsobily zalomení již prvních odštěpů. To se přihodilo na exempláři na obr.111:1, který byl potom neúspěšně reparaován. Vytvoření podélné vodící hrany většinou předcházelo před uzpůsobením úderové plochy (srov. BORDES – CRABTREE 1969, 4). Jen výjimečně se jádro podobá masivnímu kýlovitému škrabadlu (OLIVA – NERUDA 1999, obr.2:1), nebo mu pokročilá redukce propůjčila kuželový či tužkovitý tvar (OLIVA – NERUDA 1999, obr.7: 4). K výjimkám patří i exempláře se zploštělou těžní plochou, jakož i jádra diskovitá a polyedrická s nečepelovými negativy. Z hlediska schématu těžby v hranolových exemplářích absolutně převládají jádra jednopodstavová (57%, obr.112) nad dvoupodstavovými (15%, OLIVA – NERUDA 1999, obr. 8). Jak svědčí rozdílná pečlivost přípravy opozitních úderových ploch, mohl být jeden směr těžby dominantní a druhý jen kontrolní, zajišťující udržování podélné konvexity těžní plochy. Horní série úderů u jader na obr. 113: 2–3 mohla mít za účel odstranění schodku po zalomených čepelích. Dvoupodstavová jádra nacházejí uprostřed variačního pole metriky, nešlo tedy jen o pokročile redukované kusy. Vyspělé tvary dvoupodstavových jader se objevují jen sporadicky, oba směry těžby se často poněkud míjejí. Snahu o vytvoření jader na principu corbiacké techniky (BORDES 1967,45 ; BORDES – CRABTREE 1969, 8), kdy negativy z protilehlých podstav spolu v bočním pohledu svírají určitý otevřený úhel a vzájemně si zabraňují v zaběhnutí úderu, naznačuje velký kus na obr. 113:1. Jádra se změněnou orientací, ještě početnější (28%), se reprezentují spíše menšími jedinci, i když ojediněle se mezi nimi vyskytly i největší exempláře. Založení nové těžní plochy asi většinou představovalo poslední pokus o využití pokaženého jádra (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 9: 1,4), někdy však mohlo nastat už v počáteční fázi těžby jako zkouška neproduktivnějšího směru odbíjení. To se týkalo především málo nadějných kusů, jež byly záhy potom opuštěny. Na výrobu silných úzkých polotovarů se v gravettienu vytvořil typ úzkých jader na tlustých úštěpech, jež nechybí ani v Petřkovicích (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 10–11). I ta bylo možno ve směru hrany sbíjet v různých orientacích (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 11:3) a těžba mohla přecházet i na plochu (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 10:1). Na standardních čepelových jádrech je obvykle zadní plochá úprava, někdy provázená hřebenovou úpravou bočních hran (obr. 112: 2 ; 113: 1). Existují ovšem i dosti početná jádra bez jakékoliv úpravy a naopak velmi početné kusy, kde je původní úprava již reorientovaná či přepracovaná. To se zjevně týká především vytěžených zbytků (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 10:1–3), které jsou navzdory dostupné surovině dosti početné (13%). Více než 1/4 souboru tvoří nejrůznější beztvare zlomky, ať již tříštěné lidskou rukou nebo termickými procesy, především mrazem.

Skoro třetinu z nejpočetnější skupiny preparačních odštěpů tvoří úštěpy a čepele s podstatným zbytkem přírodního povrchu suroviny, což dokládá místní iniciaci velké části jader. Hojný výskyt preparačních úštěpů s různosměrnými negativy na dorsální straně (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 13: 5) vyvolával dojem určitých archaických technologických tradic (OTTE 1981, 322, 331). Méně početné jsou pak již odražené vodící hrany, nejčastěji v podobě čepelí s jednostranně upraveným hřebenem. Čepelová produkce z fáze těžby se vyznačuje pravidelnými tvary a paralelitou hran i vnitřní nervury. Nízký podíl čepelí zřejmě souvisí s neprofesionálním prováděním výzkumů. Mezi patkami úštěpů (OLIVA – NERUDA 1999, tab. 6) jsou nejčastější hladké, a stigmata „tvrdého“ úderu se tu objevují třikrát více než znaky nasvědčující použití měkkého otloukače. U čepelí je zajímavá stejná frekvence patek hladkých a bodových, zatímco na jiných lokalitách bodové „měkké“ patky jasně převládají. K zajímavému výsledku dospěl P. NERUDA (1994, 95) sledováním typů patek odděleně pro různé fáze redukce jader: zatímco u preparačních odštěpů výrazně převládají znaky úderu tvrdým otloukačem (203: 38), u cílových polotovarů převažoval měkký otloukač (198: 117). Práce s tvrdým otloukačem začíná opět převažovat při reparaci jader (41:11). Graf č.5 u P. NERUDY (1994, 91) ukázal, že šířka u všech technologických typů cílových čepelí se nejčastěji pohybuje okolo 13 mm. To svědčí o značné standardizaci čepelové debitáže.

Nástroje tvoří v souboru 15%, resp. pouze 12%, započítáme-li i odpad. Přibližně 3/4 polotovarů využitých k jejich výrobě představují čepele, převážnou většinou cílové. Vedle eratických silicítů se objevily jen 3 artefakty z radiolaritu (rydlo na přírozené ploše čepele, čepel s jednostrannou retuší a kombinace škrabadla se zobcem).

Mezi škrabadly (12,0%) zřetelně převažují kusy na neretušovaných (obr. 114: 2–3) a retušovaných čepelích (obr. 114:1, 6). Ve skupině úštěpových škrabadel (7 ks) byla použita i neforemná tableta z paty jádra (obr.114: 8). Ze zvláštních tvarů hlavic nutno vytknout tvar obloukovitě lomený (obr. 114: 7), okrouhlý (obr. 114: 12), s raménkem (obr. 114: 5, 11) a atypicky přímý, blízký příčným retuším (obr. 114: 6, 8). Vějířovitá škrabadla chybí, vyskytlo se však 9 hlavic vyšších tvarů (obr. 114: 9), s oblibou aplikovaných

Obr. 113 Petřkovice I, 1–3 dvoupodstavová jádra. *Nucléus bipolaires*.

Obr. 112 Petřkovice I, 1–2 jednopodstavová jádra. *Nucléus unipolaires*.

na odražené hrany vysokého průřezu. Škrabadla se také často vyskytují v různých kombinacích (obr. 115). Polotovary škrabadel jsou ze všech nástrojových skupin nejtlustší (Neruda 1994, 97).

Vrtáky (4,2%) jsou zastoupeny skrovně, ale v dosti přesvědčivých ukázkách: obr.116:3: krčkovitý vrták na bázi silně retušované podhřebenové čepele, 4: krčkovitý vrták na bázi cílové čepele, 1–2: krátké vrtáky, zaměnitelné s čepelovými hroty, 6: několikanásobný krátký vrták, 6: asymetrický zobec na reparované vodící hraně, obr. 115: 6 dist.: plochý tupý zobec na radiolaritové cílové čepeli.

Rydla (53,7%) představují absolutně dominantní skupinu nástrojů. Hranová (25%) převládají dvojnásobně nad klínovými (11%), přičemž rydla na lomových a přirozených plochách tvoří nezanedbatelných 14%. Klínová rydla střední (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 20: 2, 6–7) jsou dvakrát tak častá než rydla boční (obr. 117: 2, 4). Mezi hranovými rydly převažují exempláře na vkleslých (obr. 118: 2, 4 prox., 8) a šikmých retuších (obr. 118: 3, 4 dist.,5) a někdy dosahují až hrotitého tvaru (obr. 118: 6 na aurignacké čepeli). Do širší skupiny hranových rydel patří i rydla příčná, kde rydlový úder nevychází z přeretušovaného lomu či retuší zpevněného distálu čepele, nýbrž z postranní retuše ve směru kolmém na orientaci polotovaru (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 23: 3,6; 25:10). Výrobně nejjednodušší jsou rydla na zlomených čepelích. V každé z uvedených technologických skupin se často objevují polyedrická ostří (obr.117: 3–7 ; 118: 4–5), nebo několikanásobné údery v jednom směru, uspořádané spíše do plochy (obr. 117:1). Přibližně 75% suportů všech rydel představují čepele, i když běžně lze pozorovat využití málo standardizovaných ústěpů (obr.118: 7), dokonce i kortikálních (obr. 119: 5–6), nebo příhodného mrazového fragmentu (obr.118: 4). Rydla se nejčastěji ze všech nástrojů objevují jako několikanásobné kusy (obr. 117: 1,4–5; 118: 4,7; 119:1–5) nebo v kombinaci s jiným nástrojem či morfologickým prvkem (obr. 120). Uvedený index rydel proto vychází ze skutečnosti, že 38,4 % rydlových hran se vyskytlo ve vzájemné kombinaci nebo jako doplněk jiné „funkční části“.

Příčné retuše (3,7%) se většinou objevují jen v nevýrazné podobě (obr. 116: 9 bazálně), nechýbí však ani zřetelnější provedení (obr. 116: 7) a nejsilnější z těch lehce vyklenutých byly klasifikovány jako škrabadla (obr. 114: 6, 8). Zcela ojedinělý rombický tvar s výraznou příčnou retuší na obou extremitách je na obr. 116: 8. Podélně retušované suporty (10,0%) postrádají ukončení a proto jde asi většinou o ulomené části jiných nástrojů. V souvislosti se silně retušovanými hroty, drasadly apod. představují markantní stylistický prvek, o čemž svědčí i skutečnost, že frekvence bilaterálních retuší není o mnoho nižší než retuše jedné hrany. Škála postranních retuší je velmi bohatá, od velmi nezřetelných až po velmi výrazné, strmé, zabíhavé (obr. 126: 5) a plošné.

Nástroje s otupeným bokem (4,5%) jsou nejvýznamnějším diagnostickým prvkem gravettien, vzhledem k malým rozměrům je však jejich podíl nejvíce závislý na kvalitě provedení výzkumu, příp. postdepozitních procesech. Ve Folprechtově kolekci jsou proto zjevně podprezentovány, ovšem ani v prvních poválečných výzkumech se neobjevovaly právě nejhojněji: v souboru B. Klímy tvoří asi 10% (OTTE 1981, 87), v nejnovějším výtěžku L. Jarošové

však 26% (přepočteno dle JAROŠOVÉ et al.1996, 204). Třebaže v naší kolekci nelze předvést celou variabilitu těchto nástrojů, můžeme upozornit na některé výrazné typy. Patří k nim např. nápadně vkleslé retuše (obr. 121: 5, 9), náznaky výčnělku na otupeném boku (obr. 121: 13 se střídavou strmou retuší), protilehlou pilkovitou hranu (obr. 121: 15) a doplňkové příčné retuše, zasahující dorsální i ventrální plochu (obr. 121: 10,16). Ulomené báze s doplňkovou ventrobazální plošnou retuší (obr. 122: 1–4) zřejmě pocházejí od hrotů typu des Vachons (kus na obr. 122: 3 mohl být distálně reparován) a od hrotů s vrubem (obr. 122: 1, 9). Náznaky podélných vrubů při bázi jsou i na obr. 121: 1 a 3 a u trojúhelního mikrolitického hrotu na obr. 122: 5. Zajímavá je i střídavá retuše u atypického drobného hrotu na obr. 122: 8, zvlněné strmé hrany na obr. 122: 6–7, výrazná oboustranná otupující retuše (obr. 122: 11) a zejména střídavě retušovaný řap malého neopracovaného hrotu (obr. 122: 10). Čtyři širší tvary se hlásí mezi atypické exempláře hrotů typu Chatelperron (obr. 123: 1–3). S výjimkou hrotu na obr. 122: 8 se jako polotovary uplatnily jen cílové čepele a čepelky.

Geometrické mikrolity (0,3%) zastupuje pouze kruhová úseč (obr. 121: 19) a nevýrazný trojúhelník (obr. 122: 5).

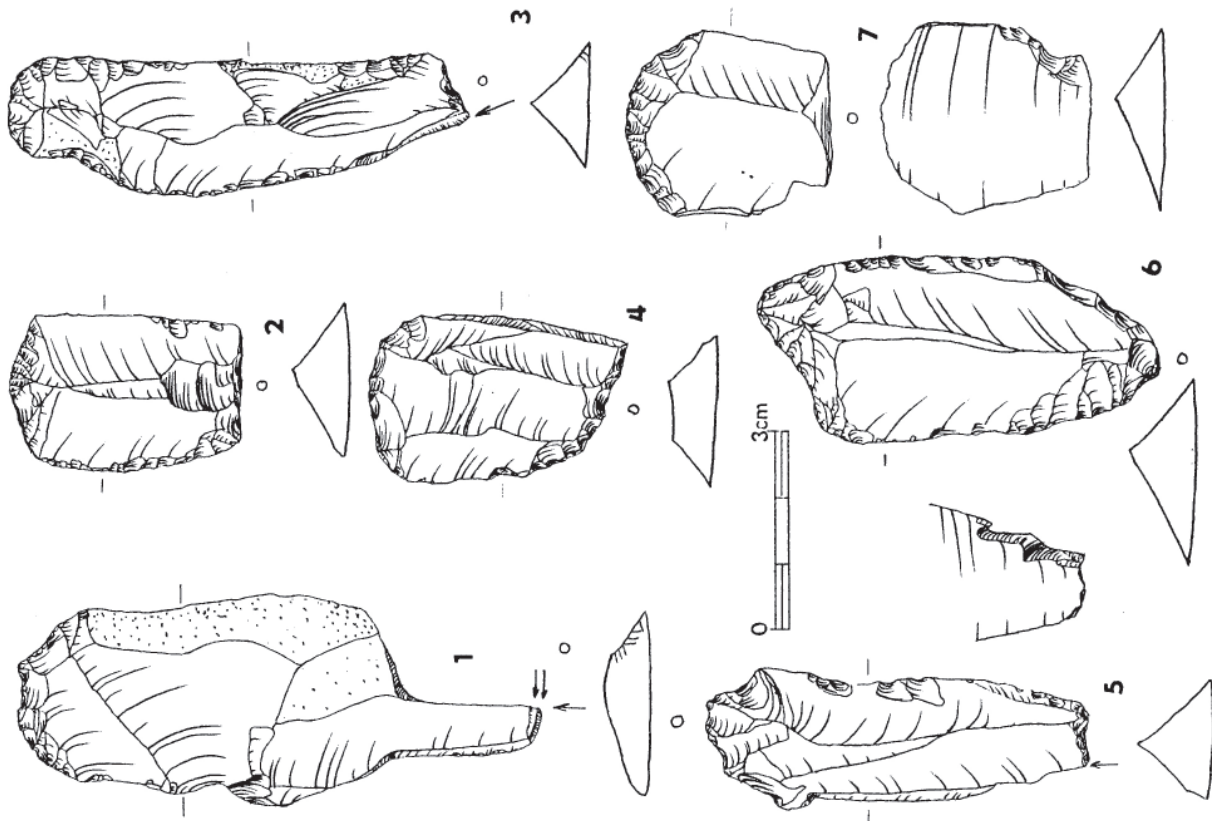
Ostatní hroty (6,0%) reprezentují jeden z nejméně výrazných typologických prvků petřkovických kolekcí. Vynikají velmi markantní, často až drasadlovitou retuší, někdy ovšem jen v oblasti hrotu (obr. 123: 4–12 ; 124). Přes svůj archaický vzhled jsou vytvořeny na čepelích a jen výjimečně na ústěpech (obr. 123: 5, 11–12). Hrot se často kloní k jedné straně a báze postrádá úpravu k upevnění do ratiště, takže jejich funkce lovecké zbraně je sporná. Nepozorujeme tu ani typická rydlovitá zhmoždění hrotu, jež vznikají při prudkém nárazu na rezistentní materiál. Zvláštní a pro lokalitu charakteristickou skupinou jsou listovité hroty, a to buď oboustranně plošně retušované, vyštípané asi z masivních preparačních ústěpů (obr. 125: 1, 3, 5), nebo jen s částečnou retuší na čepelích (obr. 125: 2, 4).

Drasadla (3,3%) se vyskytují v dobrých ukázkách se silnými retušemi a souvisejí s předchozí skupinou archaických hrotů. Nejčastější jsou vyklenutá ostří (obr. 126: 1–3), vyskytnou se však i drasadla úhlová, přímá, hrotitá a dvojitá (v uvedeném sledu na obr. 126: 4–7). Kus na obr. 126: 2 by ovšem mohl představovat i jádro na ústěpu s pečlivou úpravou zadního hřebene. V duchu definice by měla být vyrobena na ústěpech, i když exemplář na obr. 126: 5 mohl vycházet z preparační čepele.

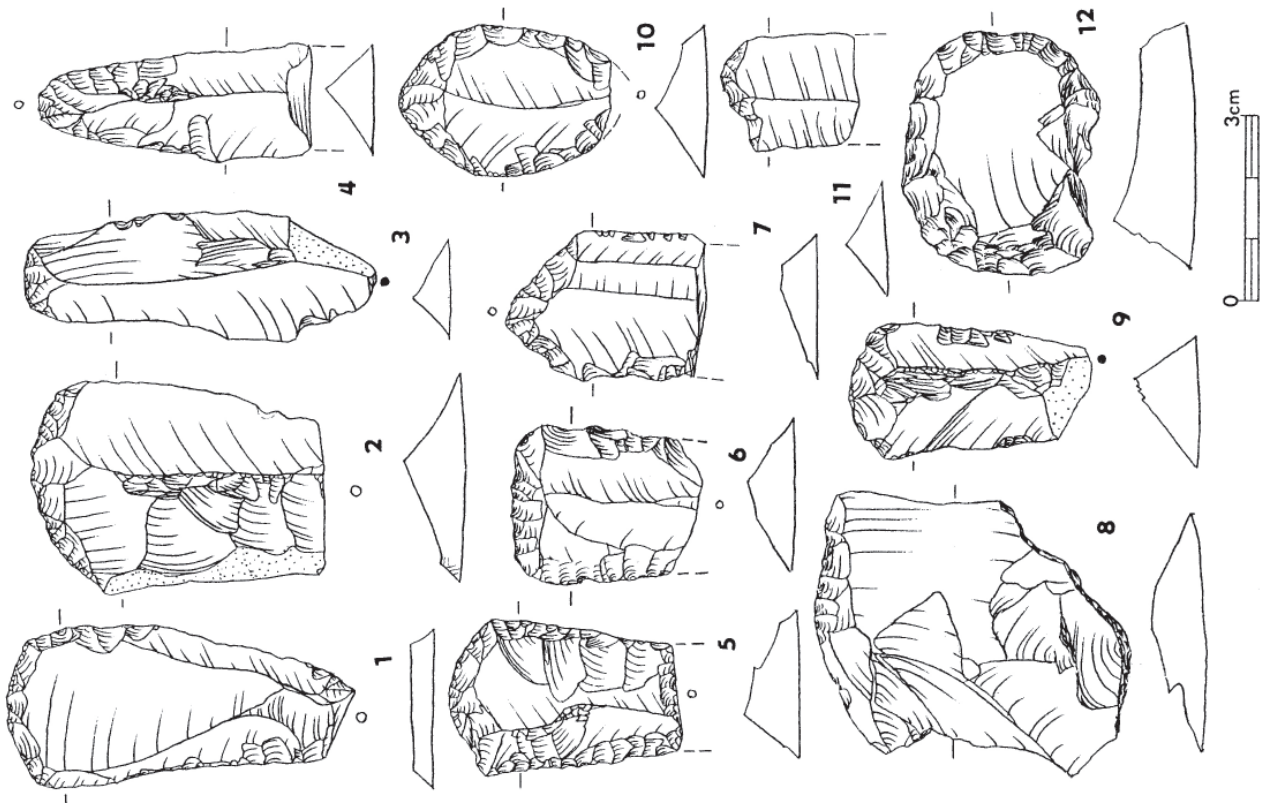
Odštěpovače (5,5%) , často dvojité (obr. 127: 1–4) se v průběhu použití dotvářejí a často jde o zlomky jiných nástrojů, ze kterých asi zůstaly pravidelně postranní retuše (obr. 127: 2).

Kostěnkovské nože (1,7%) patří k výrazným typům pavlovienu, zvláště jeho středomoravské skupiny. Vycházejí většinou z čepelových polotovarů a jejich účel zůstává nejasný. Několik ukázek poskytla i Folprechtova sbírka (obr. 127: 5–9). Vyskytují se i v kombinaci (obr. 120:5 distálně).

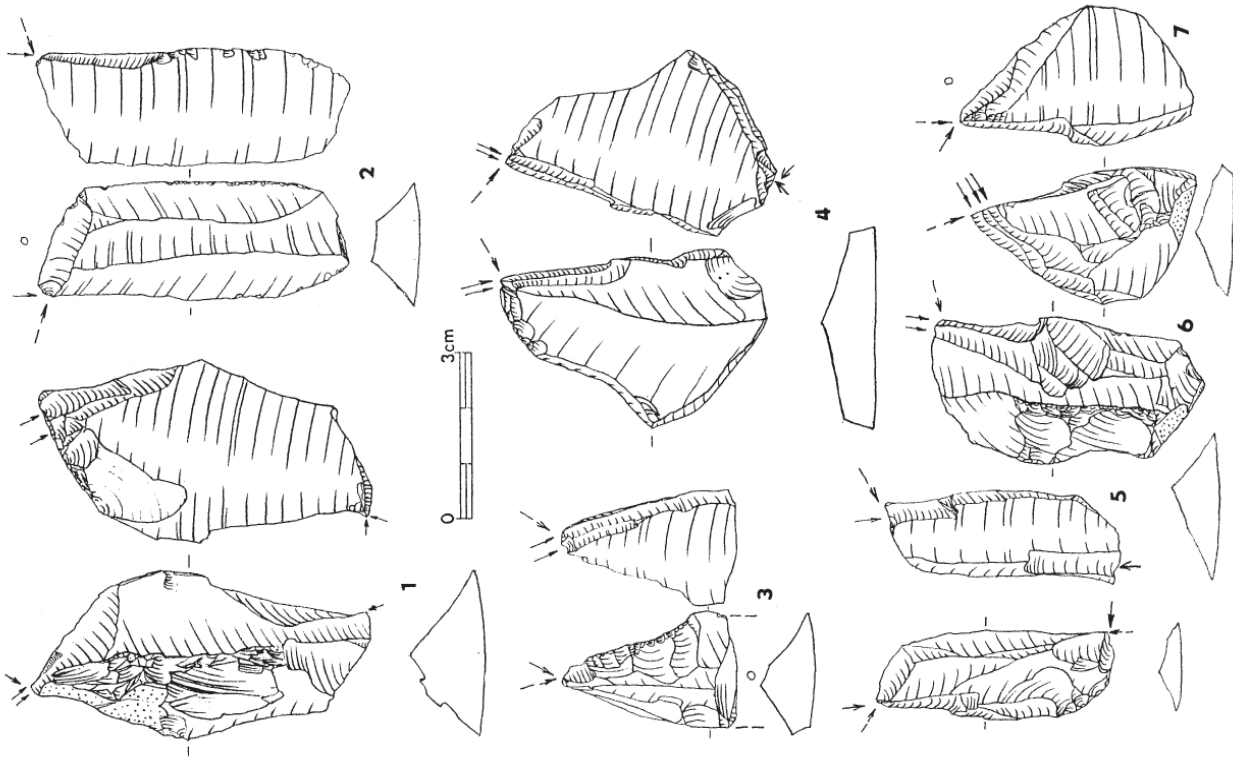
Kombinované nástroje (7,7%) tvoří spolu s několikanásobnými nástroji téměř 18%. To je u industrie, kde nebylo třeba šetřit s lokální surovinou, jistě překvapivě mnoho. Ve shodě s celkově dominantním zastoupením se tu ponejvíce objevují rydla, většinou v kombinaci se škrabdlem (obr. 115: 1, 3, 5), ale i s odštěpovačem, ztenčeným

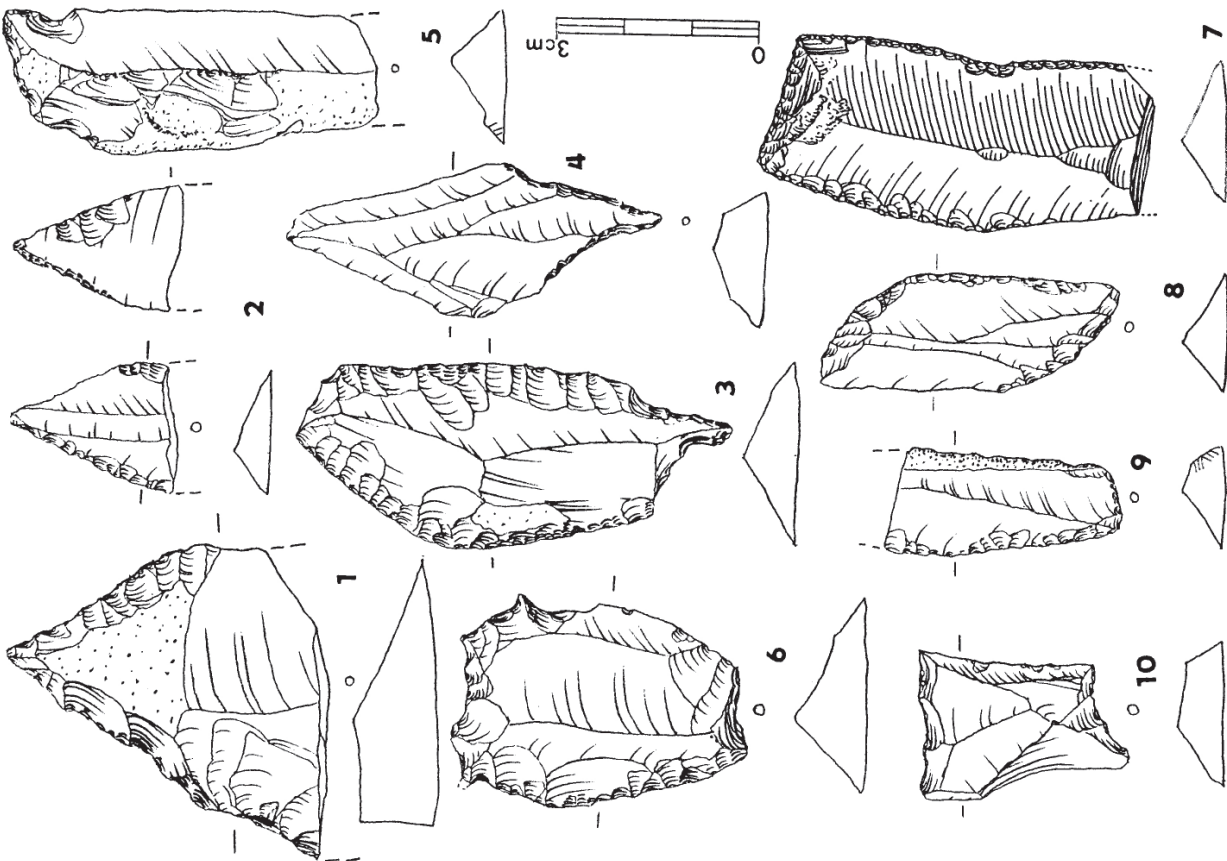
Obr. 115 Petřkovice I, 1-7 škrabadla v kombinacích (6 radiolarit). Outils composites avec les grattoirs.

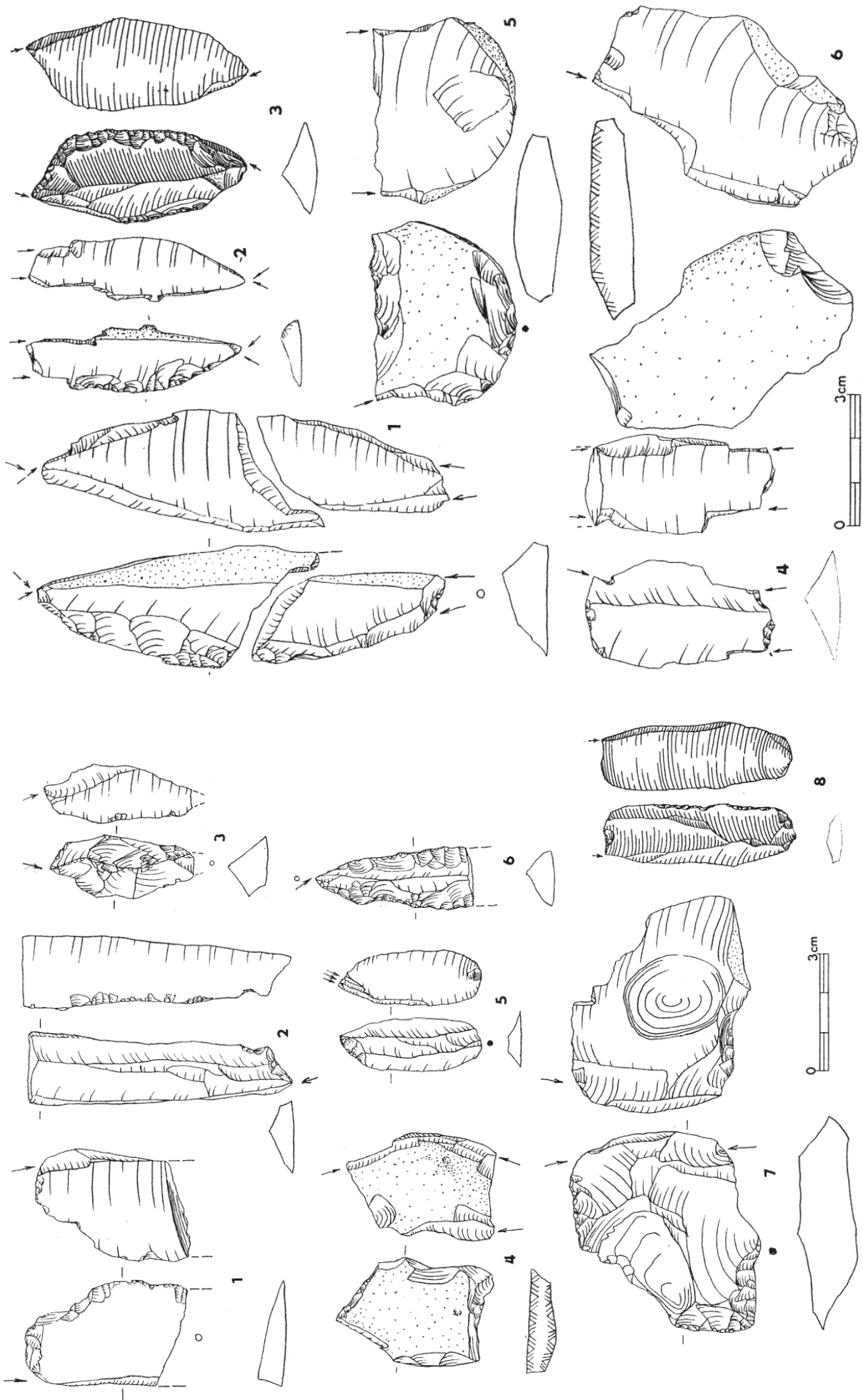
Obr. 114 Petřkovice I, 1-12 škrabadla. Grattoirs.

Obr. 117 Petřkovice I, 1-7 klínová rydla. Burrins dièdres.

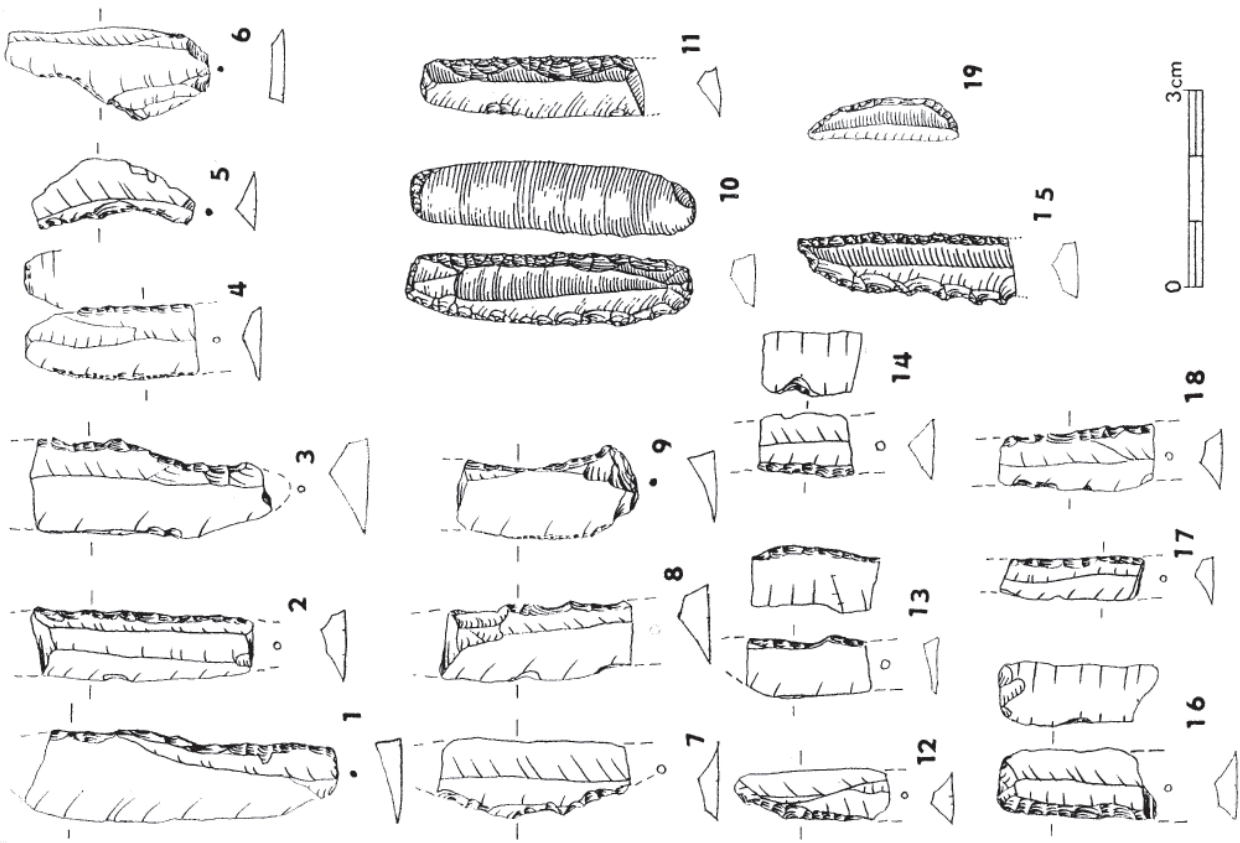

Obr. 116 Petřkovice I, 1-6 vrtáky, 7-10 příčné retuše. 1-6 perçoirs, 7-10 lames tronquées.

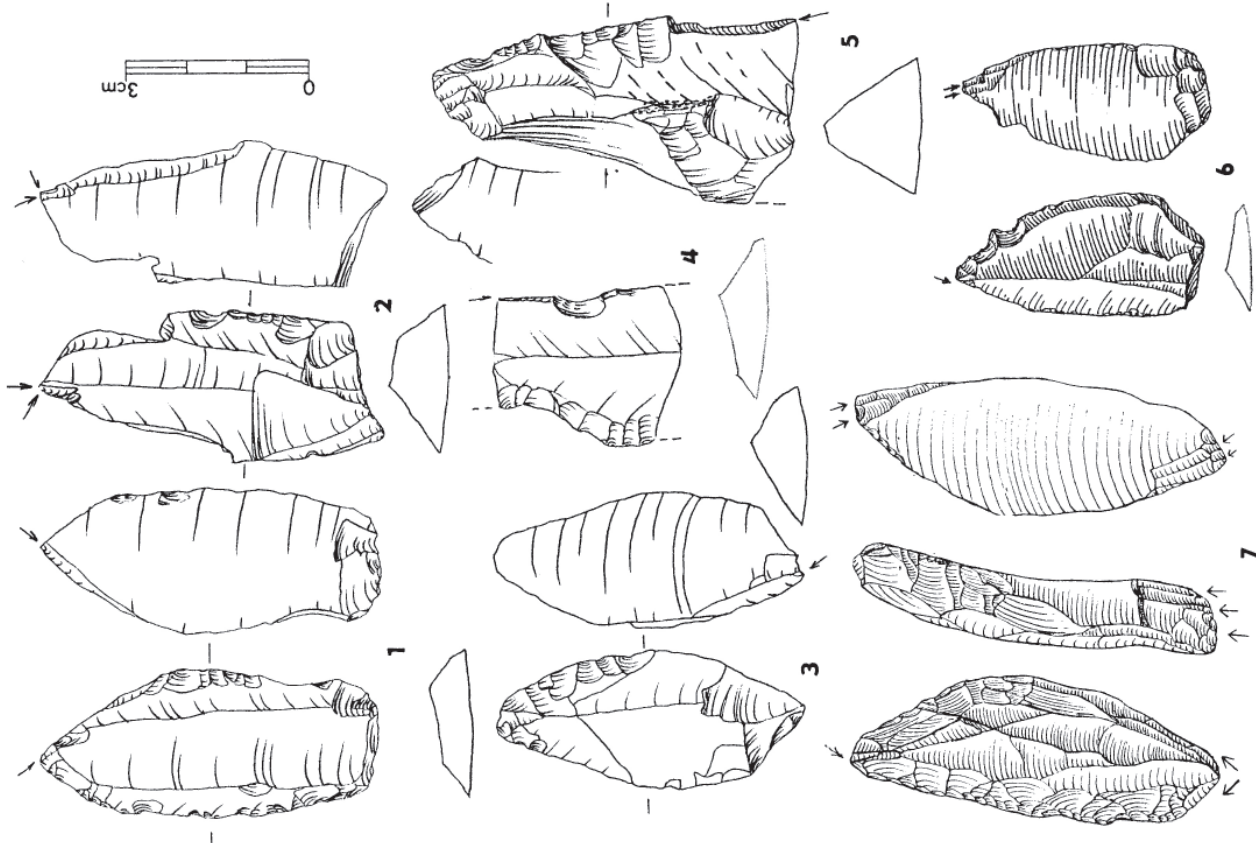

Obr. 118 Petřkovice I, 1–8 hranová rydla. Burins sur tronçature.

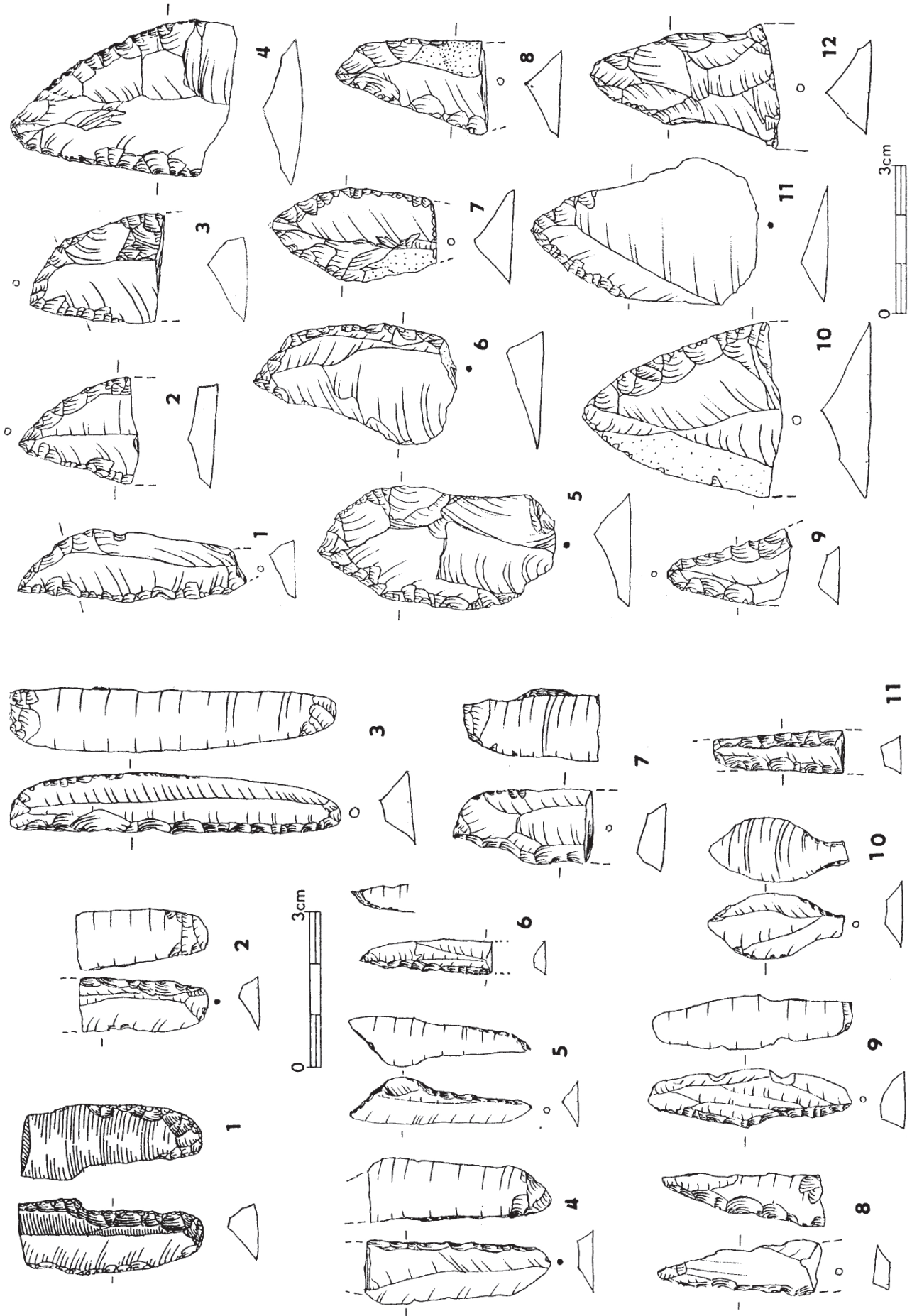
Obr. 119 Petřkovice I, 1–6 smíšená rydla. Burins multiples mixtes.

Obr. 121 Petřkovicce I, 1–19 nástroje s otupeným bokem. Outillage à dos.

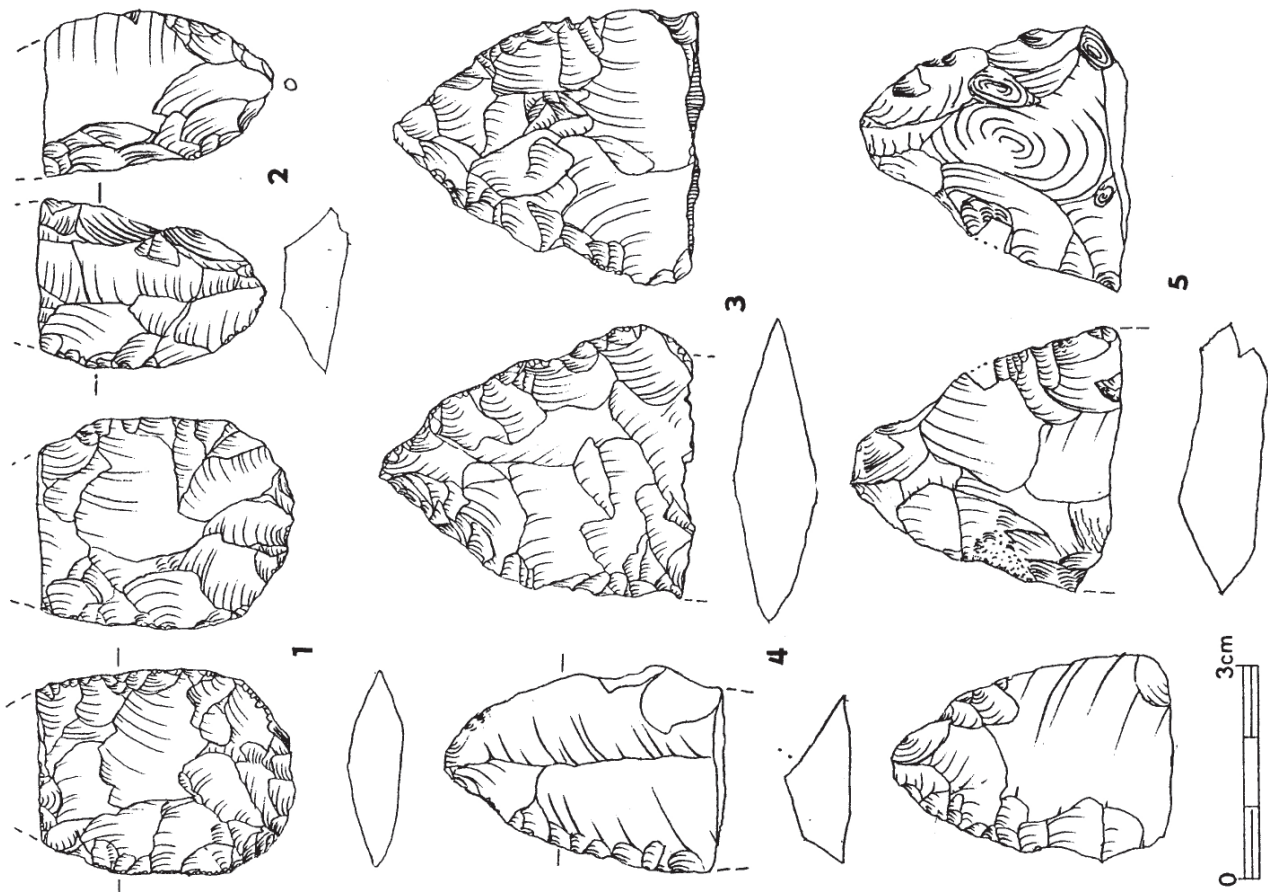

Obr. 120 Petřkovicce I, 1–7 rydla v kombináčích. Outils composites aux burins.

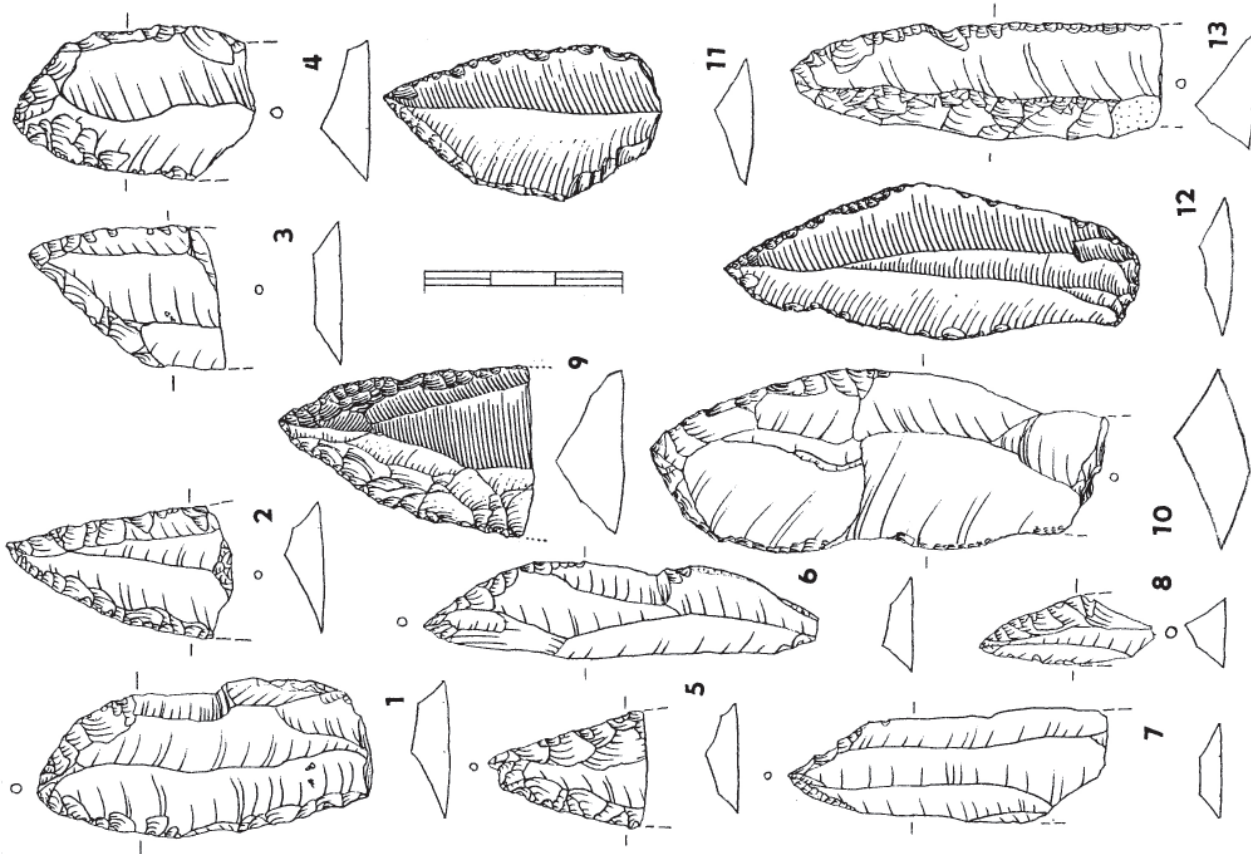

Obr. 122 Petřkovice I, 1–11 různé hroty a čepele. Pointes et lames retouchées et à cran.

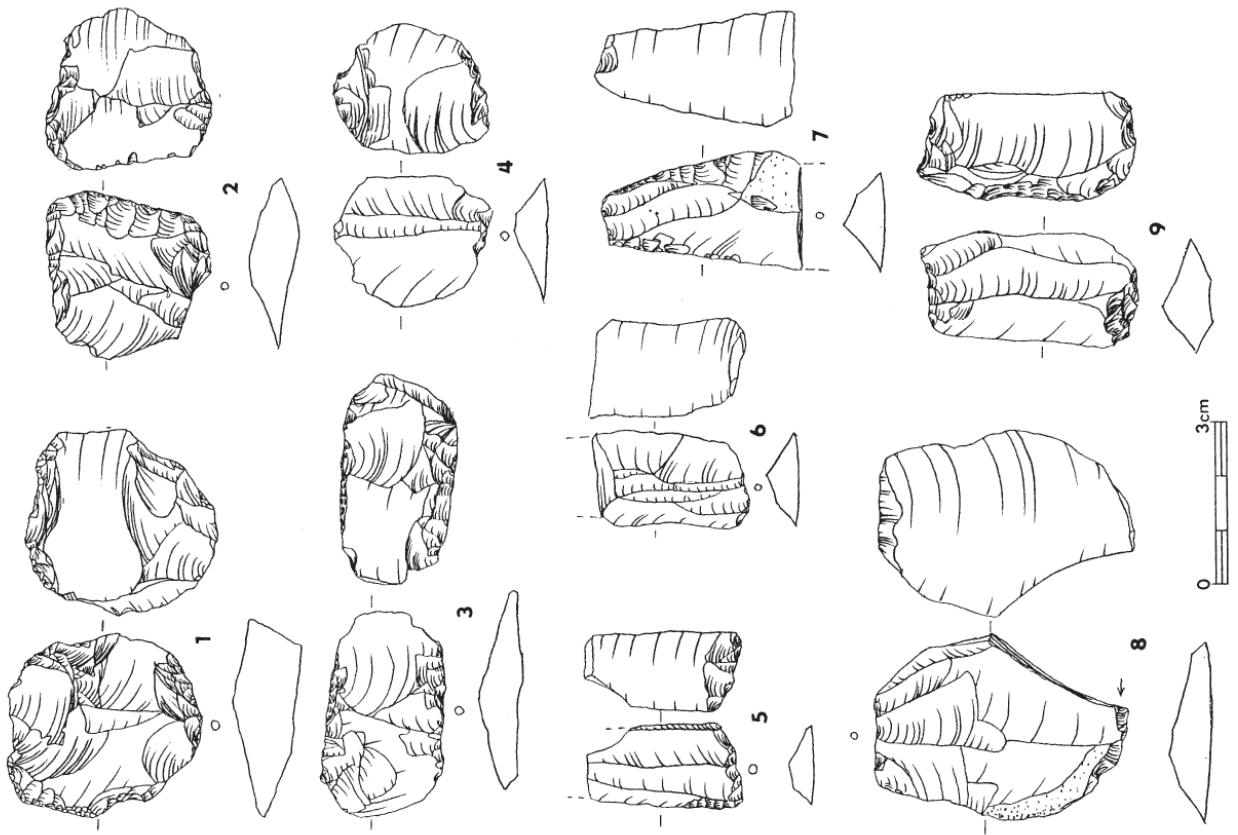
Obr. 123 Petřkovice I, 1–12 čepelové a ústěpné hroty. Pointes archaïques.

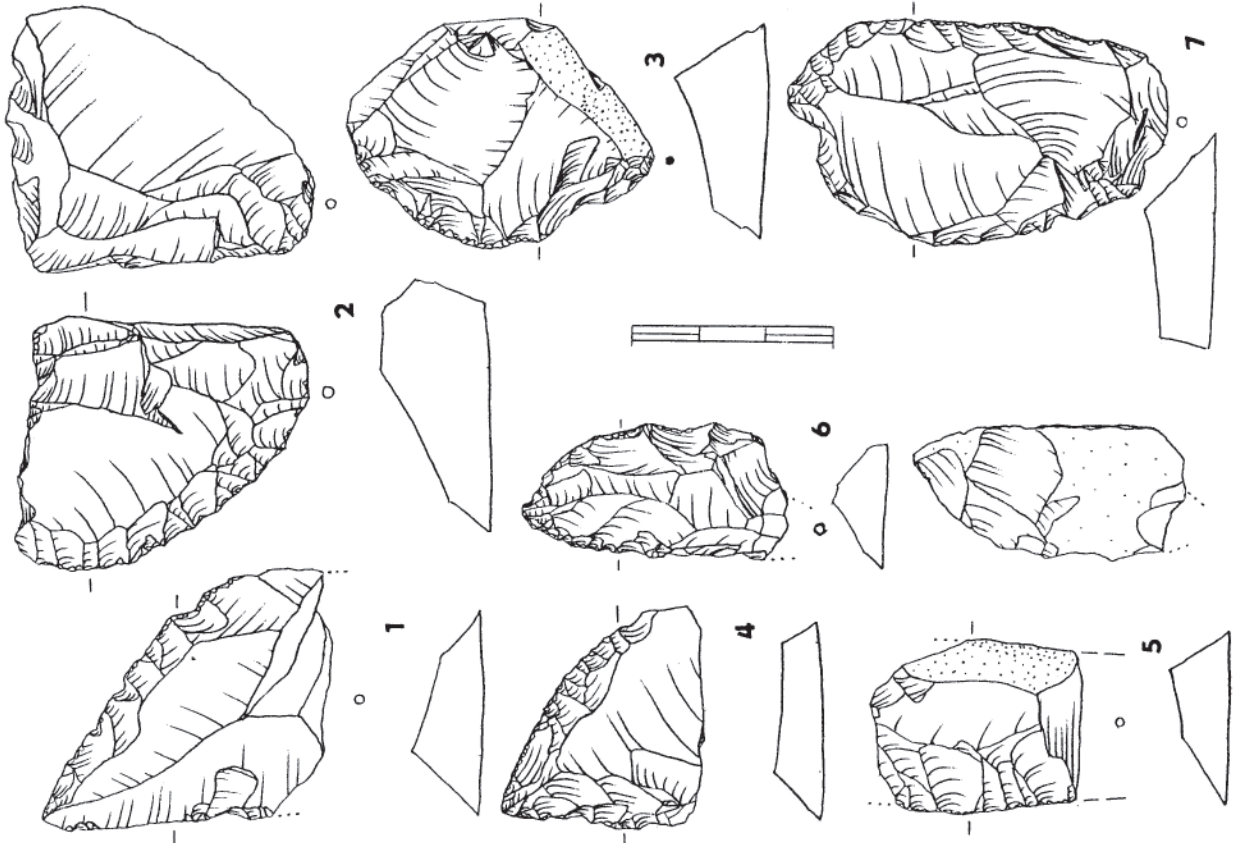
Obr. 125 Petřkovice I, 1–5 listovité hroty. Pointes foliacées.

Obr. 124 Petřkovice I, 1–13 čepelové hroty. Pointes laminaires.

Obr. 127 Petřkovice I, 1-4 odštěpovače, 5-9 kostěnkovské nože. 1-4 pièces esquillées, 5-9 couteaux de Kostienki.

Obr. 126 Petřkovice I, 1-7 drasadla. Raclours.

lomem, hrotem, vrubem, kostěnkovským nožem, trnem a pod. (postupně na obr. 120). Protilehlé retuše jsou na škrabadlech dvakrát častější než na rydlech (obr. 115: 2, 4). Vzhledem k použité surovině je třeba ještě připomenout kombinaci škrabadla s plochým zobcem na radiolaritové čepeli (obr. 115: 6). Vzdor oblíbě postranních retuší a hrotů chybí kombinace škrabadla s hrotem. Takový nástroj však vyobrazují B. KLÍMA (1955b, obr. 12: 43) a M. OTTE (1981, obr. 140: 2).

Zhodnocení. Stanice u Petřkovic je překvapivě naše jediná větší gravettská lokalita, která leží v oblasti, kde se předpokládá zdroj dominantní suroviny celého moravského gravettienu. Silicity z glaciáluálních sedimentů v okolí však ve skutečnosti obsahují jen velmi málo dostatečně rozměrných a nenarušených kusů, jež by umožnily odbítí tak velkých polotovarů, jaké vidíme např. na obr. 111: 4; OLIVA – NERUDA 1999, obr. 16: 1–2, 5; 23: 1, 5; 24 atd. To spolu s výběrem velmi jemných variet silicitů budí dojem, že zásobovací oblast lokality (a zřejmě i celého moravského gravettienu) byla daleko rozsáhlejší a sahala zřejmě mnohem dále do polského Slezska. Podíl neretušovaných produktů je sice vyšší než na většině vzdálenějších lokalit, rozdíl však není příliš výrazný. Velké množství jader svědčí o tom, že se surovinou nebylo třeba šetřit a nepříliš vydatá jádra se mohla opouštět ještě v plné fázi těžby. Je však nutno připomenout, že na stanici u Napajedel, zásobované vzdálenými importy, je podíl jader ještě vyšší (14%), a na stratifikovaných spotřebitelských lokalitách jako Předmostí nebo Pavlov I se našly celé dílny na zpracování importovaného radiolaritu, s polotovary ponechanými na místě. Rozměry pazourkových čepelí z Petřkovic jsou v průměru menší než v Napajedlech a šířka pazourkových škrabadel (jiné skupiny nástrojů jsem neměřil) se mezi velkými gravettskými lokalitami na Moravě ocitá až 4. místě (tab. 55). V oblasti typologie pozorujeme neobyčejně vysoký výskyt těch jevů, jež bývají občas považovány za náznak spojení se surovinou, tj. laterálních retuší, sdružených a kombinovaných nástrojů (nejméně několikanásobných nástrojů a kombinací je paradoxně v Milovicích I/G, kde byl přísun suroviny vskutku zanedbatelný). Typologická náplň petřkovickeho souboru se kromě dvou zmíněných jevů vyznačuje hojností silně retušovaných čepelových hrotů, přítomností listovitých hrotů a hrotů s vrubem, průměrným zastoupením nástrojů s otupeným bokem a podprůměrným výskytem kostěnkovských nožů. Novější výzkumy ukázaly, že hroty s vrubem se vyskytují v obou vzájemně nesousedících částech lokality, totiž v Ia a Ic (KLÍMA 1955b; JAROŠOVÁ et al. 1996). Naznačované typologické rozdíly všech třech hypotetických částí jsou vzhledem k omezeným rozměrům neporušené nálezové vrstvy v nejnověji otevřených sondách a k nevelkému počtu typů málo přesvědčivé. Totéž platí o projevech tzv. centrifugálního efektu, při němž se velké předměty mají ocitnout na okraji osídlené plochy. Není ovšem pochyb o tom, že rozsáhlá a nálezově velmi bohatá plocha lokality je výsledkem dlouhodobého osídlení v několika fázích. Obě rozdílná radiometrická data však odrážejí spíše kvalitu vzorku a rozdílné fyzikální metody datování než skutečné chronologické rozpětí zdejšího osídlení; oba údaje nadto pocházejí ze stejného sektoru Ia. Bezpochyby však kladou vrchol zdejšího osídlení na samotný

konec pavlovieny, o čemž svědčí i výskyt hrotů s vrubem a doplňkovou ventrální retuší.

VIII. *KPI* se nedochovala

IX. Případně *ozdobné a umělecké předměty* z organického materiálu se nedochovaly. Známa hlazená plastika „Petřkovicke venuše“ z krevele zpodobňuje torzo ženy ve střední fázi těhotenství, s nevelkým plochým poprsím. Kromě toho se tu našel ještě další fragment nehlazené ženské plastiky, vyřezané z podobné tmavě červené horniny. Je na něm patrná pravá polovina trupu s částí nohy. Kus se zřejmě během výroby rozpadl a byl odhozen. Vyskytly se i drobné hrudky pálené hlíny, k důkazu existence keramických sošek však nepostačují (KLÍMA 1955b, 33).

X. Známost specialitou lokality je nález drobných zlomků kamenného uhlí v ohništi v části Ia (KLÍMA 1955b, 9–12). Jako manuporty z řeky Odry se vyskytly retušery a otloukače z břidlicových oblázků (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 8: 4; KLÍMA 1955b, tab. IV). Poslední výzkumy rozmnožily doklady okrového barviva.

XI. *Interpretace*: dlouhodobé ústřední sídliště s početnými doklady zpracování kvalitnějších variet glaciáluálních silicitů, situované na návrší s dalekým rozhledem.

XII. *Uloženo*: ArÚB (vlastní výzkumy), SZM v Opavě (inventář z r. 1952), MZM (vykopávky J. Folprechta, zčásti předané z ostravského muzea, a sběry P. Nerudy), Městské muzeum v Ostravě (sondáž J. Homolky).

XIII. *Literatura*: FOLPRECHT 1930; 1934; 1938; ABSOLON et al. 1933; KLÍMA 1955b; c; 1966b; OTTE 1981; VALOCH 1981; NERUDA 1994; OLIVA – NERUDA 1999; JAROŠOVÁ 1997; 1999; JAROŠOVÁ et al. 1996; SVOBODA 1996b; SVOBODA et al. 2002, 182–184.

69. Petřkovic II

I. *Poloha*: na spočinu svahu na výběžku Ludgeřovickeho lesa (vrchol 303 m), směřujícím k jihu bezprostředně nad nivou Odry (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 1). SV od hlavní lokality II/1 (225 m) leží vedlejší koncentrace II/2 a přibližně 300 m k SZZ koncentrace II/3 (nálezy z těchto poloh jsou sloučeny).

II. *Výzkumy*: na sběry J. Homolky v letech 1964–68 navazovaly v říjnu 1968 sondáže B. Klímy na poloze II/1. Pět sond o celkové ploše 33 m² poskytlo 216 kusů štipané industrie.

III. *Stratigrafie*: nálezy v sondě 5 většinou ležely ve spodní části sprašového sedimentu se sítí puklin, jež spočívala na zbytcích fosilní půdy černozemního typu. Nálezová vrstva jeví znaky druhotného svahového posunu. Na východním svahu hřbítka přecházejí podložní písky a štěrkopísky přímo do ornice (KLÍMA 1969b, 584).

IV. *Datování*: bez podkladů.

V. *Fauna* se nedochovala.

VI. *Sídlištní struktury* nebyly patrné. Převážná část ŠI z výkopů pochází ze sondy č. 5 ve východní části lokality.

VII. *Štipanou industrii* znovu podrobně zhodnotil P. NERUDA (1994) a celkový přehled typologie podává tab. 51: z 486 kusů je 15 jader, z toho 4 čepelová (KLÍMA 1969b, obr. 8). Mezi surovou debitází lehce převládají produkty preparace (120 ks) nad těžbou (100 ks); kromě toho se vyskytlo 133 kusů odpadu a 20 reparačních odštěpů. Mezi nástroje (60 ks tj. 12 % z celku) započítal P. Neruda i 29 opotřebovaných úštěpů a čepelí. Zbytek obsahuje 6 škrabadel

s doplňkovou postranní retuší (KLÍMA 1969b, obr. 5: 1–5; 9: 38), kombinaci škrabadla s rydlem (o.c. 5: 6), 4 klínová, 2 lomová a 2 hranová rydla (o.c. 5: 8–9; 6: 10), 2 velké čepele hroty s výraznou retuší (o.c. 6: 11–12), příčně retušovaný úštěp, 7 retušovaných cílových čepelí (o.c. 6: 13–18; 7: 19–21), 3 čepelky s otupeným bokem (o.c. 7: 24–25; 9: 42), zoubkovanou čepel, nevýrazný kostěnkovský nůž (bez distálních odštěpů dorsálně) a drasadlo. Přítomností bohatých laterálních retuší a charakteristických čepelových hrotů se soubor blíží inventáři z nedalekých Petřkovic I.

VIII-X. Jiné nálezy se nevyskytly.

XI. *Interpretace*: jde zřejmě o skupinu menších loveckých stanic, odvozených od ústředního sídliště na Landeku.

XII. *Uloženo*: MZM.

XIII. *Literatura*: KLÍMA 1969b; NERUDA 1994, 41 sq.; OLIVA – NERUDA 1999.

70. Petřkovic III

I. *Poloha*: v mělkém dolíku o rozměrech cca 35 × 40 cm na hřbitku, směřujícím k východu do údolí Odry pod lokalitou II/1 (OLIVA – NERUDA 1999, obr. 1; 37–38). Od této stanice lokalitu odděluje zalesněná strž s potůčkem a se zdroji pazourku ve štěrkopiskových sedimentech (lokalita III je totožná s bodem II/4 u B. KLÍMY 1969b).

II. *Sběry* J. Homolky asi od r. 1964.

HI-VI. Bez podkladů.

VII. *Štípaná industrie*: kromě množství drobných úštěpků a šupin odtud pochází poškozený dvojitý krčkovitý vrták na cílové čepeli (KLÍMA 1969b, obr. 5: 7). Příslušnost ke Gravettienu je tudíž nejistá.

VIII-X. Jiné nálezy chybí.

XI. *Interpretace*: stopa krátkodobého pobytu, za něhož docházelo k výrobě a reparacím nástrojů, později zřejmě odnesených.

XII. *Uloženo*: MZM.

XIII. *Literatura*: KLÍMA 1969b; NERUDA 1994, 41 sq.; OLIVA – NERUDA 1999.

71. Hošťálkovice I – Dubeček (okr. Ostrava-město)

I. *Poloha*: v okolí kóty 253 na jižním konci hřbetu, směřujícím ze severu do nivy Odry. Lokalita sestává ze dvou neostře oddělených koncentrací. Spolu se stanicemi u Petřkovic je i tato poloha chráněna ze severu vyšším masivem.

II. *Sběry*: ač lokalitu znal již K. Žebera před r. 1955, pochází všech dostupný materiál ze sběrů J. Homolky a P. Nerudy.

III. *Stratigrafie*: pod ornici leží štěrkopisky, ve svrchní části poněkud světlejší a hlinitější. Nálezy zřejmě původně spočívaly ve sprašové vrstvě v nadloží štěrkopísků, později snesené (NERUDA 1994, 49).

IV-V. Bez podkladů.

VI. *Sídlištní struktury*: nedochováno. Většina štípané industrie pocházela z jižnější koncentrace, která je rozdělena remízkem na dvě poloviny. Jedna je dnes neobdělávaná, druhá je značně narušena těžbou písku a orbou, vyzvedávající na povrch štěrkopiskové podloží. Severnější poloha poskytovala spíše jen zbytky jader a výrobní odpad, což jí propůjčuje ráz dílny.

VII. *Štípaná industrie*: stanice poskytla 407 kusů ŠI, v níž etapa preparace dvojnásobně převahuje nad těžbou. Podružně je zastoupen odpad (40 ks), poměrně hojně

retušované nástroje. Ty zjevně patří nejen Gravettienu, ale i střednímu paleolitu (levalloiské prvky, drasadla) a Aurignacien (vysoká škrabadla). Ke Gravettienu se hlásí především několik jader (upravené netěžené, jedno- a dvou podstavové, tužkovité, se změněnou orientací na úzkém úlomku), řada rydel (vesměs na zlomených čepelích) a dvě čepelky s otupeným bokem. Většina těchto Gravettoidních nálezů pochází ze severní koncentrace a má lehčí modravě bílou patinu, která je odlišuje od starobylších artefaktů s nažloutlou patinou a korodovaným povrchem.

VIII-X. Jiné nálezy chybí.

XI. *Interpretace*: krátkodobá instalace na nápadném, v paleolitu již několikrát osídleném návrší.

XII. *Uloženo*: MZM.

XIII. *Literatura*: KLÍMA 1969b, 583 (zmínka a mapa); NERUDA 1994, 45 sq.; 1997; ŽEBERA 1958, tab. 81 – foto lokality; OLIVA – NERUDA 1999.

72. Hošťálkovice II – Hladový vrch

I. *Poloha*: západně kóty 253 nad nivou Odry a Opavy u jejich soutoku, na SV okraji starého lomu a v přilehlé části sadu.

II. *Výzkumy*: první nálezy získal v 50. letech K. Žebera, od konce následující dekády zde sbíral J. Homolka. Intaktní polohu ve stěně lomu zjistil r. 1987 P. Neruda. Roku 1995 otevřeli J. Homolka a L. Nerudová menší sondu v bezprostřední blízkosti předchozí plochy.

III. *Stratigrafie*: v lomu lze sledovat vrstvy mramorovaných sprašových sedimentů, porušených mrazovými trhlinami. V hloubce cca 160 cm pod povrchem je uložena vrstva štěrkopísků, na které leží vrstva s patinovanými artefakty.

IV. *Datování*: bez podkladů.

V. *Fauna*: nedochována.

VI. *Sídlištní struktury*: nedochovány. Většina artefaktů pochází z osypu pod stěnou lomu. Několik kusů lze spojit do skládanky s artefakty, získanými z plochy 40 × 60 cm, odkryté pod horní hranou lomu. Sonda o rozměrech 1 × 3 m v sadu, ve vzdálenosti 0,5 m od předchozí, vydala jen nevýrazné mrazem poškozené artefakty ve značném vertikálním i horizontálním rozptýlu.

VII. *Štípaná industrie*: lokalita poskytla asi 5 desítek kusů debitáže, rovnoměrně rozdělených mezi etapu preparace a těžby. Jednu podhřebenovou čepel a 3 cílové čepele se podařilo složit a ke dvěma jednopodstavovým jádrům přiložit po jedné další čepeli, což umožnilo rekonstruovat průběh těžby a reparací. Kromě toho se ještě vyskytlo protáhlé jednopodstavové jádro, těžené z užší strany mrazového fragmentu. Retuše se objevily pouze na úštěpu z hrany jádra, na preparačním úštěpu a na zoubkované hraně masivního mrazového fragmentu.

VIII-X. Jiné nálezy se nevyskytly.

XI. *Interpretace*: za současného stavu výzkumu je těžko rozhodnout, zda jde o specializovaný ateliér nebo (pravděpodobněji) o útržek menší stanice, z níž se podařilo zdokumentovat zónu s těžbou polotovárů.

XII. *Uloženo*: MZM.

XIII. *Literatura*: KLÍMA 1969 b (mapka), NERUDA 1994, 51 sq.; 1995; OLIVA – NERUDA 1999; NERUDA – NERUDOVA 2000.

73. **Kozmice** (okr. Opava)

I. *Poloha*: na návrší, vybíhajícím do nivy řeky Opavy, v okolí kóty 260 m.

II. *Sběry*: B. Klíma r. 1948, později A. Duroň a P. Neruda.

III-VI. Bez podkladů.

VII. *Štípaná industrie*: B. KLÍMA (1966b, obr. 13) vyobrazuje jednopodstavové jádro, hrotitý preparační ústěp a strmě retušovaný hrot nebo čepel. Prizmatické jádro z pazourkového valounu, později snad reutilizované, připojil P. Neruda. Dvě krabičky s pazourky v MZM, označené „Kozmice I“ a „Kozmice II“, obsahují jen nevýraznou nečepelovou průvodní industrii.

VIII-X. *Jiné nálezy* se nevyskytly.

XI. *Interpretace*: stopa přechodných pobytů gravettských lovců?

XII. *Uloženo*: ArÚB?, MZM, sbírka A. Duroně v Ostravě?

XIII. *Literatura*: KLÍMA 1966b, 28–29.

74. **Opava I** – Lundwallova cihelna (okr. Opava)

I. *Poloha*: mezi Opavou a předměstím Kylešovice na nízké terénní elevaci v klínu řek Opavy a Moravice, nm. v. 260–270 m.

II. *Sběry*: 1892–96 A. Valenta, v letech 1924–33 zde prováděl sběry G. Stumpf, který rovněž uskutečnil menší výkop skládky mamutích kostí. Z let 1932 a 1939 pocházejí nálezy H. Lindnera, další připojil r. 1949 F. Brenner; později lokalitu navštěvoval B. Klíma a L. Jisl.

III. *Stratigrafie*: silexy leží v dolní části spraše bezprostředně nad polohou písku a glaciáluálních štěrků s útržky starších sprašových sedimentů.

IV. *Datování*: bez podkladů.

V. *Fauna*: mamut, zaznamenán i nález kostry koně, která ležela 3 m hluboko ve spraši (BAYER – STUMPF 1929, 120).

VI. *Sídlíšní struktury*: většina ŠI byla získána povrchovými sběry při těžbě spraše. Ze stratifikované polohy pochází jen ojedinělé pazourky, zejména však nahromaděná mamutích kostí, již při bázi spraše procházel železité proužek, nasvědčující vlhkému prostředí. Skládky, odkryté na západním okraji nálezové plochy na ploše zhruba 10 m², obsahovala několik mamutích klů a jejich zlomků, roztržštěné mamutí kosti, 3 zuby koně a ojedinělé pazourkové ústěpy. Opodál ležely ještě 3 mamutí stoličky.

VII. Soubor *štípané industrie* pochází z nesystematických akvizic z různých míst hliniště a není proto způsobilý k bližšímu rozboru. B. KLÍMA (1966b, 29) podtrhuje její vyspělý úzkočepelový charakter, ovšem s přítomností aurignakoidních škrabadel, jež lze jen stěží odlišit od drobných prizmatických jader. Škrabadla jsou buď přelomená čepelová nebo krátká ústěpová, rydla vesměs na lomech čepelí, avšak i příčná polyedrická (SVOBODA et al. 2004, 218; SVOBODA 1999a, obr. 1–4). Složka strmě retušovaných nástrojů prakticky chybí. Určitý gravettienský rys představuje rydlovité jádro na ústěpu (JISL 1971, tab. 11:9).

VIII. *KPI* se nevyskytla.

IX. Jako *ozdoby* mohly sloužit konchylie třetihorních měkkýšů, zejména dentálií.

X. *Zvláštnosti, manuporty*: F. BRENNER (1949) zde našel zlomek meteoritu, jehož souvislost s artefakty je však sporná.

XI. *Interpretace*: těžbou rozrušené pozůstatky zřejmě několika menších stanic z různých období mladého paleolitu.

XII. *Uloženo*: SZM Opava.

XIII. *Literatura*: BAYER – STUMPF 1929; SKUTIL 1931b; BRENNER 1949; KLÍMA 1966b; JISL 1971; OLIVA – NERUDA 1999; SVOBODA 1999a ; SVOBODA et al. 2002, 218.

75. **Opava II** – pískovna u výtopny

I. *Poloha*: na mírném SSV svahu Kylešovického kopce jižně od nádraží Opava – východ, nad řekou Opavou v nm. v. 265.

II. *Sběry* G. Stumpfa a F. Schmelzera (pazourky), a E. Pokorného (meteority) v letech 1924–28.

III. *Stratigrafie*: nálezy ležely na rozhraní spraše a podložního písku, jeden meteorit již v horní části písčité vrstvy, naproti tomu jedna čepel a mamutí stolička ve spraši 25–30 cm nad hladinou písku.

IV. *Datování*: bez podkladů.

V. *Fauna*: několik mamutích stoliček.

VI. *Sídlíšní struktury*: jde o roztroušené nálezy sebrané při těžbě písku. Meteority se údajně vyskytovaly na omezené ploše o průměru 20 cm na jižním okraji pískovny. Nesou stopy žaru, které mají nasvědčovat existenci ohniště.

VII. *Štípaná industrie*: L. JISL (1971, 4) uvádí 2 ústěpy, větší neretušovanou čepel a čepel s mělkým vrubem vlevo při bázi (o.c. tab. 111:10). Tyto i jiné artefakty vyobrazuje i J. SVOBODA (1999, obr. 5 : 8.12). Kromě toho se dochovala řada pseudoartefaktů, původně považovaných za střední paleolit.

VIII-IX. *KPI ani ozdobné předměty* se nedochovaly.

X. *Zvláštnosti, manuporty*: do souvislosti s paleolitickým osídlením bývá uváděn nález sedmi meteoritů, z nichž největší vážil 7,39 kg. Jeví stopy rozsáhlé rekrystalizace, snad žarem v ohništi (KAŠPAR – POSPÍŠIL 1952, 58–59).

XI. *Interpretace*: stopy mladopaleolitické, vzhledem k výskytu mamutích stoliček nejspíše gravettské stanice menšího rozsahu.

XII. *Uloženo*: SZM Opava.

XIII. *Literatura*: BAYER – STUMPF 1929; KAŠPAR – POSPÍŠIL 1952; KLÍMA 1966b, 30; JISL 1971, 4.; OLIVA – NERUDA 1999 ; SVOBODA 1999a.

V oblasti rozšíření glaciáluálních sedimentů se severskými pazourky na severní Moravě a v českém Slezsku se vyskytuje ještě několik lokalit, jejichž příslušnost ke sledované kultuře nelze vyloučit, ovšem ani přesvědčivěji dokázat (Opava – ul. dr. Stratila a B. Němcové, Chuchelná, Muglinov, Vítkovice, Bílovec atd.). Technologický a typologický ráz většiny drobných souborů z této oblasti je rozostřen tím, že jde o směr pozůstatků z různých období mladého a snad i středního paleolitu. (Hošťalkovice I, Otice, Třebom).